

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 78 • 14. mai
Sesjonen 2024–2025

øte onsdag den 14. mai 2025 kl. 10

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 78):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:13]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:15]: Stortinget fekk måndag melding frå Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møta til munnleg spørjetime.

Statsministeren er til stades, og me er klare til å byrja den munnlege spørjetimen.

Me byrjar då med det fyrste hovudspørsmålet, frå representanten Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:00:46]: Når det er uro ute, bør vi gjøre hva vi kan for å sikre ro her hjemme – at vi har trygghet for landet, men også sosial trygghet for folk. Nå er vi altså i en situasjon hvor det har vært fire år med rød-grønn regjering i Norge. Når det gjelder den sosiale tryggheten her hjemme for noen av de gruppene som har det aller vanskeligst, må jeg få lov til å si at jeg er bekymret. Det er mange som opplever at det er vanskeligere nå enn det var for fire år siden.

Et eksempel er at flere venter på helsehjelp, et annet er at flere går på trygd, et tredje er at det fra 2020 til i dag har blitt 1 400 flere i vårt samfunn som ikke har et fast sted å bo, som altså er bostedsløse – det er kanskje de som sliter mest i vårt samfunn. Der vi mellom 2012 og 2020 klarte å halvere antallet som er bostedsløse, har vi nå sett en skarp økning på 40 pst. på noen få år.

Man får ikke livet på rett kjøl uten et fast sted å bo, og en av de mest skremmende tingene er at det er en betydelig økning i antallet barn blant bostedsløse i Norge, etter at det under den forrige regjeringen var mål nummer én at ingen barn skulle oppleve dette. Det er barn som må flytte ofte, og som gjerne må flytte fra venner og klassekamerater.

Min bekymring er at det ikke virker som regjeringen har noen bekymring for dette. Istedenfor å være opptatt av dette, hører vi fra venstresiden at man skal ta de rike, gruse høyresiden og rope i kor om formuesskatten og de aller, aller rikeste. Når vi virkelig skal snakke om ulikhet i denne salen, bør vi snakke om å løfte de svakeste. Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvorfor er regjeringens politikk på ulikhet bare å ta de rike, ikke å løfte de svakeste?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:02:51]: Dette er en fullstendig feil inngang til et tema. Velferdsstaten er

ikke til pynt, den er til bruk. Denne regjeringen har virkelig brukt velferdsstaten. Nå er det færre barnefamilier som lever i fattigdom. Vi har gjort kraftige løft over hele fjøla for å løfte dem som er mest utsatt. Skattekuttene har kommet til dem med middels og lavere inntekter, bostøtten er økt, støtte til studenter er økt, det er bedre pensjonsoppgjør – en lang, lang rekke saker vi kan nevne. Det er fordi regjeringen baserer seg på den overbevisning at et samfunn med små forskjeller og store muligheter til alle er et bedre samfunn.

Representanten sa at vi roper i kor om formuesskatten. Vel, hvis det er noen som roper i kor om formuesskatten, er det representanten og hennes partifeller, som hvis svar på alle spørsmål er formuesskatten. Ballen ligger på merket: Skal vi gjøre noe for bostedsløse, så la oss kutte formuesskatten. Akkurat sånn: Skal vi gjøre noe for Forsvaret, så la oss kutte formuesskatten. Vi tror det er feil vei å gå.

Det er urovekkende at flere sliter med å få bolig og er i midlertidige botilbud, og at det særlig treffer de unge. Det er regjeringen svært opptatt av. Vårt mål er at det skal bli bygget flere boliger folk har råd til. Vi har satt et ambisiøst mål om boligbygging i årene som kommer, og nå begynner boligbyggingen å komme i gang igjen, studentboligbyggingen begynner å komme i gang. Det er klart at med økte renter, bokostnader og leiepriser er det blitt krevende for mange. Derfor har regjeringen også styrket bostøtten, vi har styrket Husbanken og gjort en rekke tiltak som kan få prisene ned, og dermed også rentene ned. Da kan boligmarkedet komme i gang igjen.

For oss er det selvfølgelig helt avgjørende at velferdsstaten skal være der for å hjelpe dem som trenger det mest.

Erna Solberg (H) [10:04:41]: Jeg synes det er interessant at statsministeren i svaret på spørsmålet om bostedsløse begynner å snakke om milliardærer, formuesskatten og de rike. Jeg vil si at litt av utfordringen også ligger i det regjeringen ofte sier, eller statsministeren ofte sier, nemlig at vi må ha generelle ordninger og ikke målrettede ordninger. En av grunnene til at vi får flere bostedsløse, er jo at regjeringen har svekket noen av grepene for å gjøre noe med det. En av de tingene man har gjort, er å kutte ut støtten til kommunene til utleieboliger, som var et viktig instrument for å løfte tilbudene om bolig til rusmisbrukere under den forrige regjeringen, men som også er kjernepunktet i det å jobbe med bostedsløse og ikke minst barn som er bostedsløse. Man kunne altså gjort som vi har foreslått i våre budsjetter: gjeninnføre tilskuddsordningen for utleieboliger, som regjeringen har fjernet. Man kunne styrket bo-settingstilbudet for rusavhengige og dem som har psykiske helseutfordringer, og man kunne latt være å

bygge ned private og frivillige tilbud som hjelper nett-opp disse. Hvorfor har regjeringen valgt å prioritere vekk disse særskilte ordningene, som er ordninger som hjelper de bostedsløse?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:05:50]: Husbankens lånerammer er i år på 32 mrd. kr. Det er en økning på 13 mrd. kr fra vi tok over. Husbankens startlånordning hjelper nå flere til å eie egen bolig. Nesten 5 000 startlån ble gitt til barnefamilier. Dette er nye grep, som gir muligheter til flere. Vi prøver å bruke ressursene på den måten som treffer best, mer tilskudd til studentboliger, og bostøtten er styrket flere ganger for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. At boligmarkedet har blitt rammet hardest av høye renter, kjenner vi fra økonomi og fra mange land, og det er den mest urovekkende delen av at rentene har vært høye over tid, at trykket i norsk økonomi har gjort det. Vårt bidrag er å få prisene ned, og så har vi tatt en rekke virkemidler i bruk innenfor det boligpolitiske området. Husleieloven er viktig for husholdningenes botrygghet. Vi fornyer loven, jobber med en lovproposisjon til Stortinget om det, og vi hjelper kommunene til å ta i bruk de boligene de allerede har. Her er Husbanken også viktig, og måten den innrettes på. Det vil over tid hjelpe mange.

Erna Solberg (H) [10:06:57]: Jeg tror svarene på spørsmålene viser at statsministeren ikke vet så mye om hvordan det faktisk jobbes mot bostedsløse mellom kommuner og staten. Det er å ha penger disponible til å ha utleieboliger, det er oppfølgingstiltak for å gjøre det, og en av de gruppene vi nå ser rapporter fra, særlig Kirkens Bymisjon, fra flere byer i landet, sier at blant de bostedsløse er det nå flere på gaten som er i alvorlig psykose, og det er flere på gaten som har kommet ut fordi behandlingstilbudene de hadde før, er kuttet og er lagt ned under denne regjeringen. De ender på gaten som et resultat av det, for oppfølgingsarbeidet er ikke der. De virkemidlene regjeringen har kuttet, er noen av de viktigste virkemidlene for å få dem tilbake igjen, men det er også en konsekvens av regjeringens angst for private løsninger og det å ha et fritt behandlingstilbud at flere alvorlig syke, som før hadde et døgntilbud, nå er ute på gaten og er bostedsløse. Angrer regjeringen på at de har sendt folk som er behandlingstrengende, ut på gaten?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:08:03]: Det har ikke regjeringen gjort. Representanten ender jo på hennes favorittiltak, nemlig fri etableringsrett for private, som ikke ga flere behandling. Det var ikke en klok bruk av pengene, som den forrige regjeringens egen evaluering viste.

Denne regjeringen har en opptrappingsplan for psykisk helse og rus. Den følger det penger med, og så

må kommunene ta gode valg, der de legger til rette i de ulike behovene de har. Det skal være et godt samarbeid mellom private, offentlige og ideelle, men vi er opptatt av at vi skal ha god styring med de ressursene, slik at vi når flest mulig. Alle har rett til helsehjelp. Det har de også innenfor dette området, og det skal de kunne få fra et mangfold som er tilpasset de behovene de har. Å legge vekt på at vi har offentlig styring med de ressursene, når flere enn å åpne for en generell fri privat etableringsrett.

Erna Solberg (H) [10:09:04]: 90 pst. av tilbudet, altså pengene som blir brukt innenfor fritt behandlingstilbud, gikk til behandling av rus og psykisk helse – tilbud det nå er mindre av som en konsekvens av regjeringens politikk.

Er det sånn at regjeringen lukker øynene for det de organisasjonene som jobber på gaten i Norge faktisk ser, nemlig at det er flere som er sendt ut av behandlingstilbud og ikke får den behandlingen de trenger? Ser man også vekk fra alle de organisasjonene som har gått i tog for nettopp å demonstrere mot regjeringens nedbygging av behandlingstilbud innenfor rus og psykisk helse? Hvis man har lyst til å snakke om ulikhet i vårt samfunn, må vi snakke om den største ulikheten vi har, og det er faktisk at denne gruppen lever 15–20 år kortere enn resten av oss.

I den forrige regjeringen bygde vi opp både hjelpe-tilbudet i kommunene, behandlingen, boligtilbudene og arbeidstilbudene. Vi burde gjort enda mer, for vi må gjøre enda mer over tid. Det vi ser nå, er altså flere tilbake på gaten. Tar ikke regjeringen kritikk på dette i det hele tatt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:10:10]: Folk som havner på gaten og som trenger behandling, er noe vi alle må ta på stort alvor. Det ligger som en grunnholdning for at vi bevilger store summer til sykehusene våre, til at ventetidene innenfor denne delen av sykehusbehandling er gått ned og er lavere enn de var da Erna Solberg var statsminister, og at vi også bevilger penger til kommunene som gjør det mulig for kommunene, innenfor stramme rammer, å prioritere på dette området. Vi må tilbake til hvordan pengene fordeles og hvordan pengene prioriteres. Der prioriterer Høyre annerledes, de prioriterer mindre.

Jeg vil igjen tilbake til at det å lage gode tilbud til folk med variasjoner i behov, må gjøres nært der folk er. Kommunene har et ansvar for det, og staten har det på de områdene der spesialisthelsetjenesten er inne, men det er de ressursene vi gir disse og utdanning av fagfolk, som avgjør at vi kan få ned tallet på dem som havner på gaten. De som havner på gaten, skal vi fortest mulig få tilbake igjen i god behandling og trygghet.

Erna Solberg (H) [10:11:14]: Jeg kan ikke annet enn bare å konstatere at regjeringen er mer opptatt av hvem som gir hjelp, enn at vi faktisk har hjelp som virker. Når det gjelder behandlingstilbudene innenfor rus og psykisk helse, er det sånn at avvisningsgraden for å få hjelp i spesialisthelsetjenesten har gått betydelig opp de siste årene. Det betyr at tyngre grupper blir overført til kommunene, og en del av de tyngste brukerne får ikke noe tilbud i det hele tatt. Det er realiteten.

Mitt viktigste politiske poeng med dette er å si at skal vi jobbe med ulikhet i vårt samfunn, må vi jobbe med målrettede tilbud til dem som har de største utfordringene. Det regjeringen gjør, er å smøre tynt utover til alle og være mest opptatt av å ta de rike.

La meg ta et annet eksempel, nemlig barnevernet. Regjeringen har kalt det å ha private barnevernstjenester for barn på anbud. Nå klarer altså ikke Bufetat å skaffe plasser til barn som trenger omsorg. Angrer regjeringen på at de har vært med på å svekke tilbudet gjennom sin egen politikk?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:12:14]: Dette åpner for en stor diskusjon: Hvordan medvirker og bidrar vi til at det er små forskjeller og at vi reduserer ulikhet? Jeg er for at vi skal gi tilbud til dem som er ofre for høy ulikhet, de som lider og har vanskeligheter i vårt samfunn, men vi må begynne med hvordan store forskjeller oppstår – at folk ikke får jobb og ikke får utdanning, at de ikke kommer inn i det som gir muligheten for å klare seg selv i livet.

Barnevern er et utrolig viktig og sårbart felt i vår velferdsstat. Det har vært gjennom store utfordringer og problemer knyttet til rekruttering og nærvær. Det tar regjeringen på stort alvor og har tatt det gjennom hele perioden. Også her trenger vi en god kombinasjon – gjennom et sterkt statlig barnevern som skal ha et grunnleggende ansvar, men det må være i godt samspill med private og ideelle for å kunne nå de sårbare barna. Det aller viktigste her er at barna får god og trygg hjelp. Det prioriterer regjeringen, og det har vi også bevilget betydelige midler til.

Erna Solberg (H) [10:13:13]: Fireårsoppsummeringen er jo at kampen mot de private i barnevernet svekket tilbudet man hadde, og har gjort at det er enda flere barn som ikke får det, og at fleksibilitet er blitt mindre.

Jeg har også et annet eksempel på slike tiltak som det er blitt mindre av. Blant det første regjeringen gjorde, var å fjerne en del øremerkede ordninger knyttet til organisasjoner som jobber med noen av disse problemene, og er innenfor frivillig sektor. For eksempel sliter ROS i Bergen, altså de som jobber med rådgivning om spiseforstyrrelser, og må nå si opp folk – etter at de har fått mange private bidrag, men fordi denne regjeringen

velger ikke å sørge for at de får et stødig tilskudd fremover. Det betyr at unge vi vet er i faresonen for faktisk å ta sitt eget liv, får dårligere hjelp fordi man svekker tilbud som er der for å hjelpe dem når de har store psykiske problemer. Det samme gjelder Gatehospitalet i Bergen, som vi fikk opprettet under handlingsplanen for rusomsorgen, som nå har ramlet ut av budsjettene og dermed er på vei til å bli nedlagt.

Synes regjeringen at dette er en riktig prioritering for de svakeste gruppene i Norge? Etter fire år med denne regjeringen blir det altså færre tilbud, ikke flere.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:14:27]: Det blir ikke færre tilbud. Det skal være gode tilbud til folk med behov, men det er mange organisasjoner som gir tilbud. De skal søke, de skal vurderes, og de skal også prioriteres ut fra kvaliteten de leverer. Gatehospitalet i Bergen har jeg svart på i de to tidligere spørretime. De har søknader inne og har fått en del bevilgning. De ønsker seg mer, har klaget, og det har de også rett til å gjøre. Når vi har et system der vi også inviterer inn organisasjoner, må de levere søknader – med kvalitet, med bemanning, med opplegg – som skal vurderes opp mot hverandre. Kommer det nye tilbud, kan det hende at noen andre må gå ut. Det følger av at vi har den type valg. Det er ikke slik at når en organisasjon velges til den type oppdrag, er de for evig og alltid garantert den samme støtten, med opptrapping.

Vi bruker betydelige ressurser på dette. Private idelles andel av dette i vårt helsevesen er høy, og den skal være høy, men det skal være en god offentlig styring med det, og det har denne regjeringen.

Erna Solberg (H) [10:15:25]: Det finnes ingen andre organisasjoner i Norge som driver den typen tilbud som ROS gjør på spiseforstyrrelser. Det er rådgivning, hjelp, kursing og veiledning som bidrar til at unge jenter og gutter som har mistet selvbildet og slutter å spise – og vi vet dessverre at dette er en av de økende psykiske helseutfordringene – får et tilbud om veiledning, uten at de trenger å være inne i spesialisthelsetjenesten. Det er åpenbart en liten misforståelse hos statsministeren hvis man tror at det finnes alternativer som har det samme. Det er ingen alternativer til dette i Norge. De får altså ikke den støtten de trenger, og det betyr at unge jenter og unge gutter som faktisk har sluttet å spise, ikke får et tilbud før de må innlegges med tvangsbehandling innenfor spesialisthelsetjenesten. Det mener jeg er å vise at man ikke tar på alvor de reelle, store utfordringene, for hva skjer med barn og unge i den situasjonen? De ødelegger resten av livet sitt for fremtiden, og det er vanskelig å komme tilbake.

Jeg bare lurte på om statsministeren i det hele tatt har fulgt med på hva som skjer på noen av disse tilbude-

ne, som er helt avgjørende, og som er målrettet for å bidra (presidenten klubber) til de...

Presidenten [10:16:37]: Tida er ute.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:16:39]: Svaret på det er ja. Jeg kan bekrefte at statsministeren både reiser, hører fra og møter de gruppene som er utsatte.

Det er også slik at jeg som statsminister – jeg tror også Erna Solberg gjorde det som statsminister – stoler på at man har dyktige fagfolk til å vurdere hvilke tilbud som er best for enhver anledning. Jeg er litt tilbakeholden med å si at jeg som statsminister vet akkurat hvilken organisasjon – på hvilket sted – som kan gi det tilbudet til de pleietrengende. Vi har en linje om at behovene for hjelp skal møtes. Vi har et grunnleggende prinsipp i helseetjenesten om rett til helsehjelp, og så må vi stole på at fagfolk tar de avgjørelsene på en god måte.

Regjeringen er fullt klar over at problemet med hennsyn til utfordringene med spisevegring og spiseforstyrrelser, særlig for unge kvinner, er stort. Vi styrker kapasiteten for det i spesialisthelsetjenesten, og vi har også godt samarbeid med deler av de ideelle og frivillige organisasjonene.

Sveinung Rotevatn (V) [10:17:50]: Statsministeren seier i sitt første svar at ein av grunnane til at det er utfordringar på oljemarknaden, er nettopp at rentene er høge og har vore det lenge. Det har han heilt rett i. Statsministeren har også lovd veldig lenge at rentene snart skal gå ned, og at politikken til regjeringa bidrar til det. Han sa f.eks. i svaret sitt no: «Vårt bidrag er å få prisene ned.»

Det som forundrar meg, er at det jo ikkje er det Norges Bank seier. For eksempel sa sentralbanksjefen i vinter:

«Det har kommet en mer ekspansiv finanspolitikk. Det er et av de forholdene som har bidratt til at vi har oppjustert anslagene for veksten i norsk økonomi neste år, og trekker sånn sett, isolert sett, i retning av en høyere rente.»

Det er ikkje første gang statsministeren seier at det dei jobbar med, er å få ned prisveksten, men det viser seg at det som bidrar til å få han opp, er nettopp den offentlege pengebruken. Spørsmålet er kvifor statsministeren då stadig driv og gjentek dette. Den rentenedgangen han for over eit år sidan sa at var i sikte – er han komen noko nærmare?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:18:52]: Statsministeren er svært nøyaktig når det gjelder hvilke ord han bruker om rente, for det er ikke statsministeren eller regjeringen som vedtar den. Det er det Norges Bank som gjør, etter en ansvarsdeling vi har.

I starten av inflasjonens tilbakekomst hadde vi en prisstigning i Norge på over 7 pst. Det har vært arbeidet i tråd med den norske modellen for å få de prisene ned. Her gir partene i arbeidslivet sitt bidrag gjennom forhandlinger om lønnsoppgjør, her gir Norges Bank sitt bidrag når de setter renten, og regjeringen gir sitt bidrag gjennom finanspolitikken. Prisene er på vei ned. Nå er vi i snitt et sted midt på totallet, så det går i riktig retning. Det er trykk i norsk økonomi. Vi har lav ledighet på 2 pst. Det skal vi være glad for.

Jeg følger det sentralbanksjefen sier. Når hun nå beholder renten, og har gjort det tidligere, er det i hovedsak for å legge vekt på at det er uro i internasjonal økonomi. Det er ingen nye signaler om noen ekspansiv politikk fra denne regjeringen etter at vi la fram vårt statsbudsjett. Når revidert kommer i morgen, vil man se at vi også har sterk prioritet på trygg økonomisk styring og orden i økonomien.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:20:05]: Med en tidlig og varm vår kan mye skje, og at Høyre plutselig har blitt bekymret for ulikhet er tydeligvis en av de tingene. Jeg er hvert fall glad for at det er Solberg som går og setter seg, og Støre som blir stående, når statsministeren er i spørretimen i Stortinget.

Denne regjeringen har som et viktig løfte at folk skal få bedre råd. Reallønnsveksten kom opp i fjor, men det var etter en tid med så mye nedgang at folk likevel satt igjen med mindre å rutte med enn ti år tidligere. Nå ser vi også at rentekuttene lar vente på seg, og at en del viktige varer, som mat, fortsetter å øke i pris.

I morgen kommer revidert nasjonalbudsjett, som er regjeringens siste gode, tydelige anledning til å gjøre noe med løftet om at folk skal få bedre råd. Jeg prøver meg på et slags spørsmål om det: Hva gjør regjeringen før valget for å sikre at arbeidsfolk skal sitte igjen med mer?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:20:59]: Jeg setter pris på at representanten gleder seg til revidert nasjonalbudsjett, at hun er blant dem som ser det som en viktig begivenhet. Jeg er også blant dem.

Jeg må si at det aller viktigste det budsjettet kan gjøre, er å holde fast ved trygg styring, og det er å ikke gi bidrag til at vi får en utsettelse på at vi får prisene ned, slik vi skal bidra til. Vi har to områder hvor det er helt åpenbart at vi gjør grep i dette budsjettet. Det ene er Ukraina-støtten, som alle partiene enige om. Det er 50 mrd. kr som må inn i budsjettet på et passende vis, og det skjer nå. Vi har også varslet at det kommer en norgespris på strøm, og det må reflekteres i det reviderte budsjettet.

Ellers har vi lagt vekt på at dette budsjettet virkelig skal være det jeg tror enhver statsminister vil tenke at det skal være, nemlig en gjennomføringsmelding av et budsjett som var veldig bra, som vi fikk vedtatt før jul i

fjor. Derfor har vi nå vært veldig opptatt av at dette budsjettet bør være nettopp det. Det er noen ting som går opp og ned, som blir justert av utviklingstrekk som har skjedd det siste halve året, men det blir et revidert budsjett som skal holde kontroll, styring og trygghet i norsk økonomi.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:22:06]: Jeg gleder meg til i morgen.

For arbeidsfolk er både lønns slippen og regningene avgjørende for hva man faktisk sitter igjen med på slutten av måneden, og etter et langt liv i arbeid er det hva man har rett på i pensjon, som er avgjørende. Vi har fremmet forslag om å styrke den obligatoriske tjenstepensjonen, som har mye å si, spesielt for lavtlønte grupper. Det samme har Arbeiderpartiet sagt at de ønsker, men da Stortinget behandlet forslaget fra Rødt forrige uke, stemte Arbeiderpartiet likevel imot og pekte på partene i arbeidslivet.

Kravet om økt OTP har lenge kommet fra fagbevegelsen, og i forrige uke ble det bekreftet også av LO-kongressen at man ønsker å øke OTP. Spørsmålet er om regjeringen med vedtaket fra LO, den største arbeidstakerorganisasjonen, vil ta noe initiativ før valget for å øke den obligatoriske tjenstepensjonen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:22:55]: Nå må vi holde fast ved grunnprinsippene i pensjonsordningen vår. Vi har en pensjonsreform som står, som gir gode resultater. Folk står lenger i arbeid. Det er bra. Vi har et pensjonssystem som bør gjøres mer rettferdig. Vi ser og lærer at det er noen grupper som kommer vanskelig ut. Det gjør vi i dialog med partene. Vi har lagt til grunn en beregning av pensjon som nå sikrer at pensjonistene aldri kan gå i minus når vi andre går i pluss. Dette er viktige bærestener.

Det kommer ikke et spontant forslag fra regjeringen om én del av pensjonsopplegget på tampen av en stortingsperiode, inn i sommerferien i forkant av valget. Det vil skape en usikkerhet. Nå skal det være forutsigbarhet. Vi har gode pensjonsoppgjør bak oss nå; pensjonistene har fått et ordentlig løft. Det er jeg veldig glad for, og nå gjelder det å holde fast ved det og at pensjonistene kan få effekten av det løftet.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:23:46]: Pensjonsforliket statsministeren refererer til, ble inngått i fjor av partiene hele veien fra Høyre til SV. Et av hovedgrepene der er at pensjonsalderen skal økes. Begrunnelsen er at levealderen øker i snitt, men de færreste av oss lever livet i snitt. En pensjonsalder over 70 år vil helt sikkert funke for en økonom eller en politiker, men som barnehagelærer eller butikkarbeider vil man straffes fysisk og økonomisk. Stortinget behandler nå et forslag fra regje-

ringen om å øke særaldersgrensen i offentlig sektor, som er en liten bit av dette.

På mandag kunne vi lese i Klassekampen om Heidi Rødset, som er renholder på sykehus, og frykter at hun blir ufør fordi det er for tungt for henne å stå i jobb til hun blir 68 år. Mitt spørsmål er: Ser ikke regjeringen at den økte pensjonsalderen gjør at arbeidsfolk vil sitte igjen med mindre?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:24:36]: Jeg mener vi har klart å tette en god del av disse hullene som oppstår. Hva man kvalifiserer for mellom 62 og 67 år, og at man kan komme dit på en god måte og få trygghet, kommer vi fortsatt til å arbeide med. Disse særaldersgrensene setter også et spor i retning av det.

Vi er nå veldig åpne for å ha god kontakt med partene i arbeidslivet. AFP og tilgjengeligheten for det for flere var et tema på LO-kongressen, hvor det også er lagt et grunnlag for å kunne gå videre. Det er partene som er sentrale her, og denne regjeringen har gjort det klart at om det kommer et opplegg for AFP som er økonomisk forsvarlig, vil regjeringen være med og ta sin andel, sin tredjedel. Nå vil vi ha god kontakt med partene om det for å sørge for at disse gruppene blir godt ivaretatt.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:25:19]: Det Heidi forteller om i Klassekampen, bør egentlig ikke komme overraskende på noen, for i stortingsmeldingen regjeringen leverte til Stortinget om pensjonsforliket, så man at den økte pensjonsalderen vil gi en uforeøkning på flere tusen. 7 000–8 000 flere vil bli uføre når man øker pensjonsalderen fordi det rett og slett ikke er mulig å stå i jobb like lenge i alle typer yrker.

Vanligvis er det en slags konkurranse mellom høyresiden og regjeringen om hvor dramatisk økningen i antall uføre er. Da er det ganske pussig å legge opp til et pensjonssystem som gjør at det blir produsert flere uføre, rett og slett. Samtidig vet vi at minstepensjonister, uføre og andre som er på de laveste ytelsene i velferdsstaten, ligger under fattigdomsgrensen sånn det er i dag.

I morgen kommer revidert nasjonalbudsjett, og snart kommer også trygdeoppgjøret, og dermed også reguleringen av pensjon. Vil det komme noen nye grep fra regjeringen for å sikre at de som har minst i samfunnet vårt, får mer, og at vi går inn i en valgkamp der vi kan si med hånden på hjertet at med høyresiden får man større forskjeller, og med venstresiden får man mindre forskjeller?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:26:27]: Jeg tror det er ganske god grunn til å si at vi kommer til å kunne si det i en valgkamp, hvis vi ser på helheten i økonomien. Jeg bemerket det i dialogen med representanten Solberg, hvor hun pekte på de mest utsatte gruppene i

samfunnet og er opprørt over den ulikheten. Det er også jeg. Hvor oppstår ulikhet i samfunnet vårt? Hvilket grunnlag er det for fordeling og forskjeller? Det oppstår på et helt annet sted, og det handler om rettferdighet i beskatning, boliger og en lang rekke andre tiltak.

Vi skal jobbe med at pensjonssystemet vårt holder integriteten, altså at de viktige prinsippene, det å stå lenge i arbeid for de aller fleste av oss, er noe som lønner seg, og som er attraktivt. Vi skal også ta godt vare på de gruppene som har årsaker knyttet til der de har arbeidet i livet sitt, slik at de kommer ut på en god måte. Det er regjeringens klare mål, og det har også arbeidsministeren lagt til grunn. Vi tar det i de rekkefølgene som er avtalt.

Presidenten [10:27:17]: Me går til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:27:31]: Se deg rundt i salen, president. Når salen er fullsatt, er det 169 representanter her som representerer folk fra hele Norge med ulike interesser, og som har fått et mandat fra folk. De 169 plassene er ikke nok hvis vi skal ta inn alle helsedirektørene, for da må vi gange med to. I det norske offentlige helsevesenet er det 338 – akkurat dobbelt så mange som vi har folkevalgte representanter. Etter at helseforetaksreformen kom, har vi sett en voldsom vekst i helsebyråkratiet og at flere og flere politiske beslutninger tas av folk som ikke stilles til ansvar i valg.

Keir Starmer uttalte for kort tid siden at det å skjule seg bak statlige organisasjoner som er finansiert av skattepenger, men ikke under direkte folkevalgt styring, var noe han ville ta et oppgjør med, og han ville endre den britiske helseforetaksreformen nettopp fordi han mente at man skjulte seg bak organisasjoner finansiert av skattepenger, og at det ikke var folkevalgt styring. Han syntes det var et politisk problem at det i politiske beslutninger som er viktige for folk – hvilke helsetilbud man skal ha, den typen mest grunnleggende offentlige tilbud – ikke tas politisk ansvar.

Sist uke uttalte vår statsminister om Keir Starmer: «Vi er ledere som tenker likt, som er på samme politiske linje (...)»

Da er mitt spørsmål til statsministeren: Er statsministeren enig i kritikken fra Keir Starmer om at helseforetakene har skapt et veldig stort byråkrati, og at det er et problem at det er store statlige organisasjoner som tar tunge politiske beslutninger uten at det er direkte folkevalgt styring?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:29:21]: Først vil jeg si at jeg synes det er hyggelig å se igjen representanten Vedum og ha diskusjon med ham.

Representanten sa i et avisinnlegg i dag at han mente Arbeiderpartiet i regjering var mer opptatt av uten-

rikspolitikken enn av det som skjedde hjemme. Nå ønsker han min kommentar til det britiske helsevesenet, så det er tydelig hvor listen legges.

Jeg kan en del om det britiske helsevesenet, og jeg er veldig glad for at Storbritannia har fått en statsminister som Keir Starmer, som tar tak i det, som tar tak i den delvis svært alvorlige utviklingen i helsevesenet som har ført til omfattende delprivatisering og en veldig komplisert sammenheng mellom det private og det offentlige. Fortsatt er jo vårt helsevesen på mange måter bygget på modellen av det britiske National Health Service etter andre verdenskrig. Det skulle være offentlig ansvar for sykehus. Til og med Margaret Thatcher lå unna å røre veldig mye ved det da hun var statsminister, for hun så at det var veldig viktig for britene.

Så har det gått i gal retning. Hovedårsaken til det er en veldig dramatisk underfinansiering av sykehusene i Storbritannia, noe som betyr at veldig mange briter har lang vei til å få helsetilbud. Selvfølgelig knytter det seg også opp til det offentlige ansvaret: Hvem er ansvarlig? Hvorfor får vi ikke det tilbudet når det ligger så dypt i det britiske folk at de skal ha tilgang til det? Det er det Keir Starmer tar tak i.

Det vi tok tak i for 20 år siden, var at et helsevesen hvor vi hadde 19 forskjellige eiere av sykehusene, ga et dårlig sykehustilbud. Det ga ikke styring av økonomien. Det gjorde at denne sal behandlet diverse tilleggsbevilgninger til enkeltsykehus for å komme i mål. Derfor tok staten ansvaret for sykehusene, og vi har fått et sykehusvesen i Norge som leverer svært gode resultater.

Jeg er skrudd sammen sånn – og det vet representanten – at vi hele tiden jobber for forbedring. Det gjelder innenfor alle modeller vi har, også innenfor denne. Vi skal ha et moderne sykehusvesen som kan ta i bruk teknologi, være tilgjengelig i hele landet, tilgjengelig med tjenester til alle i hele landet. Der er det store utfordringer i noen regioner, særlig i nord, men jeg mener at hovedmodellen vår er politisk bestemt og demokratisk styrt, og vi bevilger pengene i denne sal.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:31:29]: Jeg mener at det er en stor utfordring når vi ser veksten i antall direktører i norsk helsevesen. Det er dobbelt så mange som har direktørtittel i norsk helsevesen som det er folkevalgte i denne salen. Hvis en hadde gått og spurt hver enkelt folkevalgt, ville jeg sagt at jeg føler seg ganske maktesløs i møte med helsebyråkratiet, og at det som representant for mitt fylke er vanskelig å få tatt opp saker. Jeg skal ta en konkret sak. Før jul valgte Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV sammen her i Stortinget å si: Nei, den prosessen Helse sør-øst har kjørt når det gjaldt rehabiliteringsinstitusjoner, var ikke god nok. Man satte av 200 mill. kr, slik at en kunne kjøre tilleggsanbud

og kunne kjøre prosessen videre. Nå har det ikke skjedd noen ting, og det ser ut som at de institusjonene, om det er Tyrili, Lillehammer, Renåvangen eller institusjoner i Midt-Telemark eller Skien, er i fullstendig uvisse om hva som vil skje.

Mener statsministeren at det er regjeringens ansvar å ta den politiske beslutningen om de institusjonene skal videreføres, eller mener han at det er direktørene i helseforetakene som skal ta de beslutningene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:32:36]: Vi kjenner jo modellen. Når staten eier sykehusene, betyr det at den til enhver tid sittende helseminister er eier i den regjeringen, og helseministeren svarer for denne sal. Sånn er det. Da vi satt i regjering sammen, var det selvfølgelig slik – og også når vi sitter i regjering nå – at mye myndighet er delegert. Sånn må det være når man skal styre et stort helsevesen. Det er likevel slik at en helseminister følger med, har styremøter og har foretaksmøter med regionene, og ser vi utviklingstrekk vi ikke ønsker, eller ønsker å justere, er det et politisk ansvar å gjøre noe med det.

Spørsmålet representanten stiller, kan ikke jeg ta på stående fot. Jeg skal sjekke opp hva status er for det, for jeg husker godt at vi hadde det oppe, og gi representanten et svar, enten skriftlig eller muntlig. Poenget må være at å styre sykehus fra sør til nord i Norge, med vår geografi, kan ikke være et detaljstyringsansvar inne i en regjering. Da blir det dårlige beslutninger. At hver regjering skal behandle hva slags utstyr som skal være på hvilke klinikker, og i hvilke saler, som dette ofte fører til – det er ikke den veien vi må gå. Antall direktører vil aldri fortelle hvordan kvaliteten på sykehusene er, og kvaliteten i våre sykehus er gjennomgående veldig god.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:33:41]: Hvordan vi organiserer helsevesenet vårt, er et grunnleggende politisk ansvar. Det betyr først og fremst mye for dem som er pasienter, at de får et godt tilbud, og så betyr det selvfølgelig mye for et lokalsamfunn hva slags tilbud det har. Det skaper arbeidsplasser, virksomheter, det bidrar til å utvikle samfunn.

Jeg ser fram til svaret om de ulike institusjonene. Det er viktige institusjoner, viktige rusrehabiliteringsinstitusjoner, som nå lever i uvisse. Jeg har fått meg fortalt at de ikke har hatt noen direkte kontakt, det har bare gått gjennom brev, så de lever veldig i uvisse.

Jeg var på besøk i Askim. Der var det dialyse, men det er foreslått at det skal legges ned, og at en da skal få lang transportvei. Jeg ble fortalt at de som går til dialyse, er der to–tre ganger i uken og fire–fem timer hver gang, så de bruker egentlig mye av livet sitt på det. Hvis det blir lagt ned, får de fort et par timer ekstra reisevei hver dag. Vil statsministeren overlate den beslutningen til helse-

foretakene (presidenten klubber) når det er så inngripende for folk i Indre Østfold, eller mener han at det er et politisk ansvar?

Presidenten [10:34:50]: Tida er ute.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:34:51]: Jeg ønsker at de som skal ha dialyse, kan ta det veldig nær der de bor. Jeg husker jeg besøkte noen som var på dialyse, som bodde i Kragerø. De måtte reise fire ganger i uken til Skien for å ta dialyse. Så fikk vi dialysetilbud i Kragerø. Da slapp de det, og det var en veldig forbedring i deres situasjon. Sånn håper jeg det skal være mange steder.

Her er vi igjen på beslutningen. Man kan ikke ha en statsminister som skal vurdere hvor dialysen skal være. Det må vi delegere til dem som har ansvar, og så må vi bevilge en økonomi og lage en plan for sykehusene våre som legger føringer for det. Det vet representanten. Vi har jo helse- og sykehusplanen. Vi vedtar de store linjene, de store strukturene, for helsevesenet vårt, og vi bevilger pengene. Jeg er sikker på – jeg kjenner ikke tilfellet Askim, det må jeg også sjekke opp – at det ikke er noen som med lett hjerte, hvis det er tilfellet, endrer på det, for det er noe som setter folk i en vanskeligere situasjon. Da er det antakeligvis knyttet til økonomi, og vi må da være med og gi ansvar til dem som tar de vanskelige beslutningene, at de skal gi best mulig helsetilbud innenfor de rammene vi bevilger.

Kjersti Toppe (Sp) [10:36:06]: Takka vera helseforetaksmodellen har Noreg vesentleg lågare sengetal i sjukehus per innbyggjar enn andre land, og for kvart nytt sjukehus som vert bygd, vert sengekapasiteten redusert ytterlegare. Forretningsmodellen i sjukehus har ført til at alle nye sjukehus dei siste åra er bygde for små, samtidig som sjukehusa ikkje klarer å handtera dei auka kapitalkostnadene, fordi helseforetaka er underlagde rekneskapsloven, som inneber at sjukehusa må kutta i drifta for å få råd til å investera. Inga anna sentral velferdsteneste er finansiert på denne måten, altså at sjukehusa må gå med overskot i pasientbehandlinga for å få råd til å investera. Det vert som om undervisning på skulane måtte gå med overskot for at dei skulle få råd til å byggja ein ny skule.

Vil statsministeren forsvare denne forretningsrekneskapen for sjukehusa, eller vil han støtta Senterpartiet, som vil avvika det og heller sikra at store sjukehusinvesteringar vert fullfinansierte over statsbudsjettet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:37:12]: Det er ikke slik at helseforetaksmodellen avgjør sengekapasiteten, det vil jeg bestride, men helseforetaksmodellen er en måte å sørge for at vi har økonomi til å opprett-

holde sykehusene våre på, og til å utvikle dem videre. Jeg er ikke ideologisk bundet til den. Hvis det kommer opp en bedre modell som kan ivareta de helsebehovene på en god måte, er jeg fullt ut åpen for å diskutere det – men det kommer tilbake til økonomi.

Jeg må bare si at jeg ikke har erfart at Senterpartiet har vesentlig flere milliarder til sykehusene for å finansiere en modell hvor vi endrer på styringssystemene, helbevilger over statsbudsjettet. Jeg har ikke sett den modellen, den utregningen, som vi skal være trygge på fungerer, før vi eventuelt går inn på det.

Vi har en sykehusfinansiering og en eierskapsmodell i dag som leverer gode sykehus. Så skal vi hele tiden vurdere hvordan det kan gjøres bedre. Det er gjort av ulike regjeringer oppigjennom. Kommer det en bedre variant, er ikke jeg lukket for å vurdere det.

Kjersti Toppe (Sp) [10:38:14]: Det er bra at statsministeren er open for å vurdere – det litt nye ordet fra Arbeidarpartiet – men det er jo slik at vi finansierer sjukehus på ein heilt annan måte enn andre velferdstenester, som skule, som kommunehelseteneste. Det er det som er heile grunnlaget for helseføretaksmodellen, den forretningsrekneskapen som ligg til grunn.

Eg er veldig ueinig i når statsministeren seier at vi har ei demokratisk styring av sjukehusa. No ligg det ei sak på samferdselområdet om Bergen–Voss. Det er prosjektet K5 til ca. 30 mrd. kr. Vi har Oslo universitetssjukehus som vel er det dobbelte, som aldri har vorte lagt fram som ei eiga sak for Stortinget, utanom at vi fekk noko i eit statsbudsjett om å få lov til å behandla ein lånesøknad. Å hevda at sjukehusa våre er demokratisk styrte, er feil. Ein kan seia det er ein politisk kontroll, men helseministeren kan bestemme når han vil gå inn og når han ikkje vil gå inn.

Ser ikkje statsministeren at demokrati er viktig og for styringa av sjukehusa våre?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:39:15]: Jo, det gjør jeg, og jeg er åpen for å se på modeller vi da kan si styrker demokratiet og tar vare på økonomien. De to delene må inn.

Det er annerledes å bevilge penger til et sykehus enn til en skolesektor – det tør jeg påstå. I sykehusene, i helsevesenet vårt, har vi egentlig ubegrenset behov, og vi har en stor kostnad. Det ivaretar at vi kan investere i utstyr, i folk, i behandling, finne balansen mellom sengeplasser og poliklinisk behandling, snittet mellom primærhelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste – det er en komplisert modell. Da må vi sørge for at den modellen fungerer, og at økonomien strekker til. Jeg har ennå ikke sett den modellen som skal være mer demokratisk, og som skal skje innenfor disse økonomiske rammene vi

bevilger – men legg det på bordet, så kan vi diskutere det. Det er jeg helt åpen for.

Kjersti Toppe (Sp) [10:40:09]: Realiteten er at Arbeidarpartiet har stoppa ei utgreiing for å sjå på alternativ. Om statsministeren no er open for ei slik evaluering eller alternativ utgreiing, er det veldig bra. Da kan Arbeidarpartiet støtta det når vi fremjar eit forslag om det i Stortinget neste veke.

Når statsministeren utfordrar oss på kvar pengane er, er det ein del av kritikken mot helseføretaka. Det er enorm sløsing i tallause direktørsjikt, høge direktørløner. Vi kan garantert få til ei anna organisering som vil gjera det billegare å laga betre tenester og òg hindra ei sentralisering.

Når statsministeren da vil opna opp for å sjå på alternativ til dagens helseføretaksmodell, tar eg han på ordet. Da kan vi samlast om å få til ei ny retning. Eg synes det var gledelege signal, og vi kan da få eit absolutt fleirtal for modellen vår når vi tar opp dette til behandling.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:41:17]: Nå tror jeg representanten Toppe tar munnen litt for full. Jeg sier at vi hele tiden har et åpent sinn for å se på hvordan systemene våre kan fungere bedre. Jeg mener det er viktig at vi også har trygghet for og forutsigbarhet i finansiering og levering av helsetjenester som kommer til folk.

Jeg ser at både representanten Vedum og representanten Toppe kommer tilbake til at hadde vi hatt færre direktører, kunne vi få mer demokrati og mer behandling og tjenester. Det ender veldig smalt, for det skal og må styres, og det må styres i henhold til hvor vi er i landet. Det er forskjell på å møte behovene i Helse nord – vi har store utfordringer der – og i det store Helse sør-øst. Noen må ta den jobben. Jeg er ikke sikker på det vi ofte ser er konsekvensene av ikke å ha dagens modell, det at en skal ha en type departements- og direktoratmodell – da kommer vi enda lenger fra der hvor behovene er.

I et demokrati må vi ha en åpen holdning til å kunne se kritisk på modellen vi har. Jeg har som grunnholdning at modellen vi har i dag, ivaretar de viktige behovene.

Presidenten [10:42:19]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:42:31]: Støre-regjeringens varemerke har vært statskapitalisme, der man tar ut stadig mer penger fra norskeide bedrifter og betaler stadig mer til grønne subsidier, til det jeg vil karakterisere som luftslott. Samtidig som dette skjer, kuttes det i skole, det kuttes i eldreomsorg, og det kuttes i helse, og vi ser at også politiet har blitt bygd ned i politidistriktene.

I 2023 sa statsministeren:

«Havvind kan bli en norsk verdensindustri.»

Videre:

«Nå står vi på starten av et nytt industrieventyr.»

Og videre:

«Vi har et verdensprodukt.»

Arbeiderpartiet har brukt og vil bruke mange titalls milliarder kroner på havvind: 58 mrd. kr er det estimert. I tillegg kommer det milliarder av kroner til hydrogen, batterifabriker, karbonfangst og -lagring – og milliardene bare renner ut av statskassen. Så hører vi nå at den ene etter den andre begynner å ta til orde mot dette. Kjell Inge Røkke er en av de siste som tar et kraftig oppgjør med det grønne skiftet, som han har tapt store penger på, og som han har svært liten tro på framover. Han sier at det er «lett å stå på barrikadene og kreve stopp i ditt og datt, og det er enkelt å beskrive en ønsket politikk». Norsk havvind beskriver han som «ikke lenger av interesse». Han sier:

«Vi klarer ikke å regne det hjem, og kontantstrømmen renner ut før det muligens er lønnsomt langt frem i tid.»

Han mener også at hydrogen som energibærer, grønn ammoniakk, grønt stål, og de mange batterifabrikene som skulle bygges, ikke er særlig smart.

Tror statsministeren fremdeles at havvind er starten på et industrieventyr? Tror statsministeren at dette er starten på en norsk verdensindustri?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:44:30]: Rett på svaret: Ja, jeg tror havvind kommer til å være en del av framtidens energiløsning. Jeg tror ikke det kommer til å være et eventyr. Jeg tror det kommer til å være en ganske hard realitet av stor viktighet, og jeg tror det er store muligheter for norsk industri. Gjennomgangstonen i Fremskrittspartiets argumenter og kritikk av alt dette er at de ikke har ett forslag til hvordan Norge skal skaffe mer kraft til næringsliv og husholdninger, i en tid hvor vi kommer til å trenge mer kraft, mer nett og mer enøk. Denne regjeringen legger til grunn at vi skal kutte utslipp og skape jobber. Vi skal nå klimamål, og vi skal lede an i oppstart til noen viktige teknologier som kan møte dette. Det er det å ha politisk ansvar.

Det er jo helt feil når representanten sier: Dere øser ut penger til grønne investeringer, mens dere kutter i helse og kutter i politi. Det er kommet betydelig mer penger til politiet og betydelig mer penger til helse, og vi satser – ansvarlig – på å få mer kraft.

Når det gjelder havvind: To tredjedeler av verdens befolkning bor nær havet. De kommer til å trenge mer fornybar kraft. Vi kan ikke fortsette det fossile sporet som et allment prosjekt for dette århundret. Vi må inn i

de fornybare næringene. Vind er en åpenbar ressurs, hav løser mange av arealutfordringene på land, og derfor er havvind en åpenbar mulighet. Norge har verdens nest lengste kystlinje, og vi har mye vind langs den kystlinjen. Det er klart at dette er en mulighet Norge skal utvikle. Er det rett fram? Nei. Skjer det av seg selv? Nei.

Det at Røkke taper penger på sine ting, er Røkkes ansvar. Det er ingen som har pålagt ham å investere i det ene og det andre innenfor dette. At han trekker sine konklusjoner, og at han var for optimistisk, er hans og hans aksjonærs ansvar. På dette området, hvor vi bestemmer at vi må gå i en fornybar retning, skal vi som regjering legge til rette for at det faktisk er mulig. Derfor satser vi på havvind. Vi har Sørlege Nordsjø, og vi kommer også til å komme på det som er et første trinn innen flytende havvind.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:46:31]: Jeg er ikke bekymret for Røkke, men jeg er veldig bekymret for norske skattebetalers penger, som denne regjeringen strør ut til mange høyrisikoprojekter.

Finansminister Stoltenberg er ute i Dagens Næringsliv i dag. Han skjønner hvorfor investorer har mistet troen på havvind. Han advarte allerede for snart ti år siden mot det han kalte det miljøindustrielle kompleks – et interessefelleskap mellom industri, næringsorganisasjoner og deler av miljøbevegelsen. Det er et kompleks som under Støre-regjeringen har fått tykke sugerør inn i statskassen. Det er godt å se at statsministeren går vekk fra at dette skulle bli et eventyr – det er i så fall et eventyr han er en av få som har trodd på – men spørsmålet blir da:

Kommer denne regjeringen nå til å stanse de planene som foreligger om framover å utbetale 35 mrd. kr til havvind, når det kommer advarsler på advarsler, og når til og med finansministeren er tydelig på at dette er høyrisiko?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:47:35]: Det er veldig bra at vi har en finansminister som peker på at det er risiko i prosjekter, og at vi må være klar over det. Han sier i det intervjuet i Dagens Næringsliv at vi har bestemt oss for noen prosjekter og vil høste erfaringer av dem.

La oss ta et annet prosjekt: fangst og lagring av CO₂. Her gikk Norge i front, vi hadde spesielle forutsetninger og brukte mye penger på det. Fremskrittspartiet var imot alt det. Man fikk det opp å stå – Northern Lights fungerer. Nå investerer eierne av Northern Lights 7 mrd. kr, uten ett øre i statsstøtte, og kan gå videre.

Da vi begynte med vind på land, var det ulønnsomt. Man fikk støtte og kom i gang, og nå er vind på land lønnsomt. Utdfordringen er å få det vedtatt der det er mulig.

Slik er det å starte med ny teknologi som politikken har en mening om. Hvis klimaproblemet ikke var et problem – og det er det jo ikke i hodet til Sylvi Listhaug – skjønner jeg godt at alt det som handler om å satse på nye næringer som skaffer teknologi som kutter utslipp og skaper jobber, er bortkastet. Vi tror det er alvorlig, vi tror vi trenger mer kraft, og vi mener at vi har et ansvar for å satse på det. Derfor skal fellesskapet være med i en oppstart, men det bør ikke bli varig.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:48:41]: Fremskrittspartiet vil ha ned klimagassutslippene, men det er ikke bare vi som sier at dette er et usedvanlig dårlig klimatiltak. Ragnar Torvik ledet regjeringens eget ekspertutvalg, og han har sagt:

«Havvind i Norge er ikke et effektivt klimatiltak, og det er ikke lønnsomt for samfunnet. Flytende havvind» – som man nå skal kaste vekk flere titalls millioner kroner på – «er særlig ulønnsom. Regjeringen bør stoppe arbeidet med havvind.»

Utvalget vil avvike regjeringens batterisatsing. I Mo i Rana har den avvirket seg selv, etter at man fra statens side har sløst vekk flere hundre millioner kroner. Det er altså ikke bare Fremskrittspartiet som sier dette; dette sier Røkke og Torvik – og ikke engang statsministerens egen finansminister tror på dette.

Da blir spørsmålet: Hvorfor velger statsministeren å se bort fra alle disse advarslene og fortsetter å pumpe milliarder av skattebetalernes penger ut til høyrisikoprojekter?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:49:43]: Noen av dem som oppfordrer oss til å jobbe med dette, er folk som jobber i verft og industri langs kysten, leverandørindustrien. De snakker om overgangen fra olje og gass til ny teknologi – fangst og lagring av CO₂, landvind, havvind – og er for dette. De får noe støtte underveis slik at de kan komme i gang. All den støtten skal utvikles med Fremskrittspartiet, og Innovasjon Norge skal nedlegges med Fremskrittspartiet – reis fra vik til vik opp langs kysten og si at her går disse prosjektene ut.

Dette er ikke rett fram. Ny teknologi og nye energiformer kommer til å møte nye utfordringer og åpne nye muligheter. Jeg er ganske overbevist om at havvind kommer til å bli en lønnsom næring. Vi må følge nøye med på dette. Vi har nedskalert ambisjonene for flytende havvind i et første trinn, men vi mener det er viktig å komme i gang, og så må vi vurdere risikoene underveis. Likevel: Det er et hav av forskjell – for å si det forsiktig – mellom et perspektiv som sier at klimaproblemer og det å kutte utslipp ikke er et problem, og en regjering som tar våre klimaforpliktelser på alvor, og som ser at vi trenger mer kraft. Derfor har vi ulike tilnærminger.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:50:45]: Statsministerens politikk kutter ikke utslipp. Dette er å gamble med skattebetalernes penger. Jeg har reist fra vik til vik i dette landet, og hva sier industrieierne? Kutt skattene og la oss som kan det å investere, gjøre det – istedenfor at politikere og byråkrater skal sitte og bruke folkets penger.

I dette landet er det faktisk mangel på arbeidskraft. I mange deler av industrien skriker man etter kompetent arbeidskraft. Likevel velger denne regjeringen å pumpe milliarder av kroner inn i ulønnsomme prosjekter som tar en del av den arbeidskraften lønnsom industri etterspør.

Mitt spørsmål er: Når ble det fornuftig å gjøre noe slikt? Når ble det fornuftig å bruke kraften i Norge til å produsere ulønnsomme varer, som man gjør på en del områder, f.eks. når det gjelder batteri og elektrifisering av sokkelen, der man tar strøm fra land og bruker den opp på noe som ikke gir effekt for klimaet ... (presidenten avbryter)?

Presidenten [10:51:56]: Tida er ute.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:51:58]: Det er den private ryggraden i prosjektene som avgjør om det blir prosjekter. Det er private penger og risiko som avgjør om prosjektet kommer i gang. Det er aldri den statlige finansieringen eller støtten som avgjør det. Risikovurderingen og vurderingen over tid tas i anbud og av private. Det er klart at i en tid med prisøkning på viktige varer og flaskehalser i verdikjedene på grunn av nye tollsatser er dette vurderinger de private må ta, men erfaringen vår er at for å få i gang ny teknologi og nye næringer bør også staten stille opp og være med og ta noe av den risikoen.

Det blir snakket om at batterifabrikkene er vanvittig sløsing. Myndighetene har brukt svært lite penger på det. De private har tapt mye penger i Mo i Rana. De har kommet i gang i Arendal. Verden kommer til å trenge batterikapasitet, lagringskapasitet for fornybar kraft, for man kan ikke lagre fornybar kraft i vannmagasiner; det må lagres i batterier.

Norge må være til stede i disse næringene, og så må de private avgjøre om det er verdt å ta risikoen.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:53:04]: Private investerer i de prosjektene de finner lønnsomme. Hvis statens bidrag gjør disse prosjektene lønnsomme, er de ikke lønnsomme. Da bidrar det til å utvikle prosjekter vi ikke bør bruke skattebetalernes penger på.

Jeg må bare spørre: Når statsministeren ser alle de advarslene som kommer – om batterifabrikker, om hydrogen, om havvind – hvorfor tar man det ikke inn over seg og sier at det var feil, vi må snu? Vi ser enorme behov innenfor skole og eldreomsorg, vi ser et næringsliv som

trenger skattereduksjoner for at de skal kunne beholde mer av egne penger og investere.

Hvorfor tror statsministeren at han er en bedre investor enn private investorer som bruker sine egne penger?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:54:03]: Statsministeren tror ikke det. Han tror at de private er gode til å vurdere, men han kjenner på et ansvar når vi har satt oss et mål om kutte klimagassutslipp innen 2030, når vi har en klimamelding, som er til behandling i Stortinget, med mål for 2035, og når vi skal nå nye mål innen 2050. Da er det et politisk ansvar å sette i gang en utvikling som gjør at vi kan komme oss dit. Vi må være med og ta det ansvaret.

Vi får se hva markedsaktørene sier om muligheten for å bygge ut flytende havvind. Vi har fått et prosjekt i Sørlege Nordsjø som kommer til å levere kraft rett inn til Grenlandsområdet og inn til kysten av Sør-Norge. Vi trenger mer strøm der. Vi får se hva dette kommer til å bli, og hvilke muligheter det kommer til å gi.

Fremskrittspartiet skaper kontinuerlig konflikter som egentlig ikke eksisterer. Det er ikke noen konflikt mellom å skaffe kraft og å satse på skole. Hvis vi ikke får mer kraft, kommer vi ikke til å kunne starte gruve i Sør-Varanger eller industri sør i Norge eller midt i Norge. Da blir det heller ikke avkastning til å satse på velferden vår. Alt dette henger sammen.

Presidenten [10:55:02]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Kirsti Bergstø (SV) [10:55:17]: Jeg har lyst til å minne om noe en klok mann sa for fire år siden, før forrige stortingsvalg, da Arbeiderpartiet var i opposisjon:

«Forskjellene i Norge øker. Mens de på bunnen av lønnsstigen har opplevd å tape kjøpekraft fra år til år, stikker de på toppen ifra (...)»

Han pekte på økende lederlønninger. Den mannen er i dag statsminister.

Det var en god beskrivelse da, og de på toppen drar fortsatt fra. De siste årene har folk kjent dyrtiden på kroppen, med økt rente, økte boutgifter og økte utgifter til mat, mens dagligvaretoppene har fått økt formue. Statsministerens svar på økende ulikhet for fire år siden var bl.a. lønnsfrys for toppledere, å bremse lønnsfesten for ledere i det offentlige og selskaper der staten har eierandel, og å sette ned en lederlønnskommisjon for å få kontroll over lederlønnsgaloppen. Det var tydelig tale og klare løfter. Det ble også foreslått her i Stortinget, sammen med SV, og det står i statsministeren og regjeringens hundredagersplan.

Likevel har det ikke kommet noen lønnskommisjon, og det har ikke blitt tatt noe oppgjør med leder-

lønnsgaloppen. Vi ser at ledere i statlige selskaper tjener 20 mill. kr. Vi ser at staten stemmer for på generalforsamlingene, og som statsministeren vet, hjelper det lite å peke ut en retning hvis man går en annen vei selv.

Vi i SV har sett oss lei på å vente. Derfor har vi foreslått en lederlønnskommisjon, men Støres egne statsråder skriver til oss at de ikke lenger ser behovet for det. I 2021 slo statsministeren fast at regjeringen tidligere har stemt ned vårt forslag om lederlønnskommisjon, men det er lov til å ta til fornuft i den alvorlige situasjonen landet er i. Mitt spørsmål er: Vil regjeringen ta til fornuft?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:57:22]: Fornuft er en ensom ting, heter det. I denne sammenhengen skjønner jeg at mange reagerer. Det gjør også regjeringen; det er ikke riktig at regjeringen ikke har stått i denne debatten. Jeg tror to ulike næringsministere kan bekrefte at det har vært ganske klare meldinger.

Nå har vi ansvar for å styre. Vi har ansvar for å styre bedrifter hvor det er statlig eierskap, og ha klare meldinger i eierskapsmeldingen vår. Jeg tror at Norge grunnleggende sett, sammenlignet med andre land, har holdt igjen i en lederlønnsutvikling som i andre land har gått langt lenger enn hos oss.

Det gjelder å finne en balanse – hvor vi skal ha lederlønninger som sikrer rekruttering, som sikrer at vi har hovedkontorer i Norge, og hvor vi har Eiermiljøer i Norge. Det er et grunnleggende prinsipp når man sitter med regjeringsansvar, at man i selskaper hvor staten har eierandeler, har styrer som har ansvaret, som styrer også har i andre bedrifter. Det er også viktig at vi, hva skal jeg si, markerer en norm for forventning om moderasjon i økningene i lederlønningene, og at de i hovedsak skal følge de lønnsøkningene vanlige folk får gjennom lønnsoppgjør. Det er også det vi ser at stadig flere bedrifter ønsker seg.

Jeg anerkjenner pådriverrollen SV har her ved å ta dette opp, være utålmodig og ønske mer. Det er viktig i denne debatten. Vi har også tatt med mye av dette inn i vår dialog om lederlønninger. Jeg mener vi har kommet et godt stykke på vei. Lederlønninger er ikke hovedårsaken til at vi har ulikheter i Norge, la oss bare ikke miste perspektivet på det, men det er et av områdene vi skal være særlig oppmerksomme på.

Kirsti Bergstø (SV) [10:59:03]: Hvis statsministeren opplever ensomhet, vil jeg invitere til bedre fellesskap, for å styrke fellesskapene og få ned forskjellene. Jeg er helt enig i at statsråder har stått i debatten. Problemet er at det er debatten de har stått i, ikke i handling. Det er langt mellom ord og handling, og det har fremdeles ikke skjedd stort.

Da DNB-sjefen i 2021 tjente 13,7 mill. kr, ble det brukt store ord. Da sa Støre at de og alle andre styrer må forstå signaleffekten av store forskjeller i lønn mellom toppsjefer og andre: Hvis ikke de setter bremsen på, må vi gjøre det. I fjor tjente DNB-sjefen 16,9 mill. kr. Vi snakker altså om en økning på over 3 mill. kr på fire år, ganske mye mer enn det vanlige ansatte i selskapet tjener. Hvor ble det av bremsen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:00:08]: Jeg kan ikke spå hva de lønningene hadde vært om det ikke var sendt veldig tydelige signaler og forventninger om at man skulle holde igjen på dette. Vi er opptatt av å ha lederlønninger – i de bedriftene hvor staten har eierskap – som også er konkurransedyktige, som kan rekruttere ledere på det nivået de skal være, og det må ligge til grunn for at vi har bedrifter som står seg godt i Norge. Likevel: Vår forventning er klar når det gjelder det ansvaret styrene har, og jeg mener at vi har vært med på å legge en mal og et nivå for dette som har holdt igjen, i en galopp som ellers kunne tatt oss mye lenger ned den gale veien.

Kirsti Bergstø (SV) [11:00:53]: Jeg minner om at en tidligere statsråd i Støres regjering har sagt at man forventer at lederlønnene ikke har økt vekst i forhold til andre i et selskap, og da snakker man ikke om prosenter, men om kroner og øre. Her er det altså ikke entydig tale, men entydig mangel på handling og spor.

Jeg vil bli litt hos DNB. Norske banker har hatt et samlet overskudd på 290 mrd. kr siden renten begynt å øke i 2021. DNB alene har bare i de tre første månedene i år tjent 10,8 mrd. kr, men det skjer samtidig som folk kjenner rentene på kroppen. Det er et slags omvendt bankran vi ser, og da holder det ikke med forbrukerråd om å bytte bank. Jeg lurer på om statsministeren er villig til å skattlegge overskuddet til bankene for å kunne sikre velferden til folk flest, og nok folk i velferden.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:01:58]: Vi har et stabilt skattesystem i Norge, som ikke svinger opp og ned med inntjeningen i selskapene når det gjelder nivå. Når de har høyere inntekter, betaler de jo mer inn på de satsene som er, så det kan jeg ikke svare ja på. Vi skal ha forutsigbarhet i det skattenivået. Når det gjelder skattene, har vi sagt at vi skal ligge på 22 pst. i selskapsskatt. Det gir forutsigbarhet.

Jeg tror vi skal være opptatt av å ha forventninger til bankene våre. Når de nå har klart seg, de er solide, de har hatt inntekter, må de også stille opp betydelig når vi får mulighet for at rentene kan gå ned. Jeg mener at tiltak vi har gjort for å stramme inn kravene til bankenes balanse, måten de rapporterer på, sikrer at vi har solide banker. Det verste som kan skje for folk, er at banker går over

ende og folk mister penger, sparepenger, og kommer i problemer med hensyn til de lånene de har. Nå har vi solide banker, og vi vil selvfølgelig fra første time når styringsrenten endrer seg, forvente at bankene følger opp og setter ned rentene på lån.

Kirsti Bergstø (SV) [11:03:03]: Hvis det ikke finnes vilje til omfordelende skattepolitikk, der man skatter etter evne og ikke etter vilje, er det vanskelig å få gjort noe med de økende økonomiske forskjellene i samfunnet, og de er jo større enn veldig mange tror. Da er ikke problemet at noen har det veldig bra, men alle dem som har blitt dratt fra. Vi ser at det mangler folk i velferden, vi ser at det mangler grunnleggende tjenester for å dekke menneskers behov, og vi ser også at velferden har blitt et investeringsobjekt. Nå nylig ser vi at 460 norske barnehagebygg har blitt handelsvare på det internasjonale finansmarkedet. Vi ser at Kjell Inge Røkke har blitt storeier av barnehager, fordi det er lukrativt å investere i. Da lurer jeg på om dette er en utvikling statsministeren ønsker velkommen, eller hva som er planen for å snu det, sånn at fellesskap er fellesskap, og næringspolitikk kan være næringspolitikk.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:04:06]: Det er et bredt spørsmål, jeg har ikke hørt akkurat hva representanten spurte om, for hun stilte mange forskjellige spørsmål på veien inn. La meg begynne med å si at vi er helt klart for et omfordelende skattesystem. Derfor har vi også sørget for at inntektsskatten har falt for folk med vanlige og lavere inntekter. Vi har økt skattene for dem som har høye formuer. Det bidrar til omfordeling. Vi står mot en høyreside som nå har ett svar på alle utfordringer, nemlig å kutte formuesskatten. Enten det er klima eller det er kampen med hensyn til dem som har det aller vanskeligst i samfunnet vårt, er Erna Solbergs svar at formuesskatten, det er der vi bør komme. Det tror ikke vi.

Samtidig: Innenfor det som handler om privatisering av velferd, av barnehager, tror vi og er urolige for at det kan være gevinster som kommer der, som følge av at det er dårlig offentlig styring og kontroll. Det har vi jobbet med å styrke. Det norske velferdssamfunnet vårt er satt sammen slik at det er private, ideelle og det offentlige som skal finne ut en god balanse, og slik mener vi det fortsatt skal være framover. Omfordeling, rettferdig fordeling og mest mulig like muligheter til alle er grunnsetningene våre.

Presidenten [11:05:11]: Me går til neste hovud-spørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [11:05:27]: For snart to år sidan stod alle partileiarane i ein debatt i Arendal, og dei

vart bedne om å rekkje opp handa viss dei trudde at Noreg var på god veg til å nå målet om 55 pst. reduksjon av norske klimagassutslepp innan 2030. Det var det berre statsministeren som gjorde. Eg trur både statsministeren og mange her hugsar kva han svarte då han vart utfordra på det. Han sa: «Min hånd er ikke stusslig!» Det var morosamt sagt. Det er bra vi har ein statsminister med humor. Bakteppet er ikkje spesielt morosamt, det er i grunnen alvorleg, og det er at norske klimagassutslepp vert kutta for lite og for sakte, og 2030 er endå nærmare no enn det var då.

Rett før påske la regjeringa fram ei klimamelding. Det kunne vore ei anledning til å gje statsministeren rett. Det kunne vore ei anledning til å leggje fram ein truverdige plan for å kutte norske utslepp innan 2030, og deretter 2035, nok til å nå klimamåla våre. Det valde regjeringa ikkje å gjere. I staden gjekk regjeringa for å fjerne det nasjonale målet om klimakutt som statsministeren meinte han skulle nå, og grunn gav det med at det har vist seg vanskeleg.

Det nye målet som vart sett, kan ein i sin heilskap nå gjennom kvotekjøp i utlandet. Slik sett kan ein for så vidt òg alltid hevde at vi er i rute til å nå det målet, for ein vert ikkje målt på faktiske kutt i Noreg. Regjeringa har allereie varsla kvotekjøp frå Usbekistan. Vi er altså i ein situasjon der vi i starten av stortingsperioden hadde ei regjering som skulle omstille Noreg og kutte utslepp i Noreg. No er det Usbekistan ein skal omstille.

Statsministeren har, så vidt eg ser, to friske hender. Ingen av dei er spesielt stusslege, så spørsmålet er enkelt og greitt: Vil han igjen rekkje opp handa i den tru at vi er godt i rute til å nå målet om nasjonale utsleppskutt innan 2030?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:07:31]: Hånden min går opp. Jeg tror vi kan nå det målet. Det målet vi skal nå, er jo Paris-målet vi har satt, under de bestemmelsene som er for å nå Paris-målet. Er det enkelt? Nei, det er krevende. Det står i kontrast til partneren til Rotevatn, Fremskrittspartiet, som jo står for en politikk med alle tegn i motsatt retning. Vi mener vi kan nå det målet. Det skal nås i samarbeid med EU. Der har vi deler av industrien vår og det vi kaller kvotepliktig sektor, som har sine mål, og så skal vi også på hjemmebane gjøre våre tilpasninger. Det er krevende. Vi må komme opp med ny politikk, men jeg mener det er mulig å komme dit. Det er også noen fleksibiliteter i de mekanismene vi kan bruke. Jeg mener også at vi har mulighet til å nå 2035-målet, som vi har lagt i klimameldingen.

Det er riktig at vi satte et omstillingsmål for 2030. Det mener jeg var et viktig signal, og det gjelder fortsatt. Det er at vi skal ta hovedtyngden av målene våre hjemme, for det bidrar til omstilling av norsk økonomi, nær-

ingsliv, bedrifter, husholdninger, det vi gjør på anleggsplasser, og det vi gjør gjennom hele økonomien. Vi vil likevel ha ett tydelig klimamål for 2035 som rydder litt opp i den målstrukturen, for omstillingsmålet for 2030 – og det bekrefter jo representanten nå – sammen med Paris-målet, med samme måltall, med ulike telleregler, var komplisert. Det ser vi, så nå forenkler vi det.

Det Norge er bundet av, det som står i klimaloven, og det vi har satt internasjonalt, er å nå vårt Paris-mål. Det skal nås i 2030. Jeg mener vi kommer til å klare det, men det kommer til å kreve innsats, og det kommer til å kreve en regjering som vil det. Vi kan ikke ha en regjering som har et parti som ikke sier at disse klimamålene betyr noe, og som ikke vil satse på fornybar kraft.

Jeg tror vi også kan komme i samarbeid med EU og bruke det virkemiddelapparatet vi har – hovedtyngden hjemme, men med noen fleksible mekanismer – for at vi kan nå målet i 2035.

Sveinung Rotevatn (V) [11:09:30]: Det stemmer nok, det statsministeren seier, at målstrukturen er litt komplisert. Han har openbert ikkje forstått målstrukturen, for han svarte ikkje på spørsmålet eg stilte om nasjonale kutt. Det var også det spørsmålet han fekk i Arendal. Dersom han er av den oppfatninga at det er det same som at Paris-målet kan verte nådd gjennom kvotekjøp, har han rett og slett misforstått klimamålet og det eg spør om. Då får eg no dra den konklusjonen ut av det at han ikkje trur det er noko vi kjem til å nå. Det er i alle fall det som står i klimameldinga han har lagt fram.

Det er interessant at han nemner at borgarleg side visstnok skal kutte så mykje mindre klimagassutslepp. Det vart lagt fram ein rapport denne veka som går gjennom faglege anbefalingar som har kome i mange rapportar dei siste ti åra, som konkluderer med at den førre borgarlege regjeringa, der Venstre inngjekk, gjennomførte dobbelt så mange av dei faglege klima-anbefalingane som denne regjeringa gjer – og utsleppa gjekk ned. Vi la fram ein klimaplan med ei rekkje konkrete tiltak for å kutte utsleppa i Noreg innan 2030. Fleire av dei har denne regjeringa avlyst.

Då er spørsmålet: Kvifor legg ein no fram ei ny klimamelding utan nokon nye, substansielle klimatiltak?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:10:34]: Denne regjeringen har fremmet en klimastatus og -plan som hvert år teller tonn slik vi teller kroner, hvor vi legger fram ny politikk for å nå målene. Hvis vi blir hengende etter, vet vi at det bygger opp en gjeld vi da må kunne betale tilbake i form av tonn. Vi gjennomfører nye tiltak på en lang rekke områder, fra anleggsplasser til at vi også får kuttet utslipp gjennom gjennomgående elektrifisering på mange områder. Det har også en regning

på den andre siden. Vi må ha mer kraft, mer fornybar kraft. Dette henger sammen.

Med respekt å melde, når det gjelder pekeleken om hvor tiltakene oppsto: Man blir ikke så mye klokere av det. Det er jo på denne regjeringens vakt klimautslippene virkelig har begynt å gå ned, og at de får virkning. Jeg respekterer at det tar tid før det kommer inn, før teknologien begynner å virke, men her håper jeg mer på at vi kan forene kreftene for å få dem vi vet virker, til å virke, slik at vi er på vei mot 2030. Det er Paris-målet 2030 som binder. Det var det jeg rakk hånden i været på, og det kommer jeg fortsatt til å gjøre.

Presidenten [11:11:37]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Rasmus Hansson (MDG) [11:11:52]: Statsministeren har vært forbilledlig klar i sin fordømmelse av Israels masse mord og folkefordrivelse i Gaza, og så har vi gående en litt komplisert debatt om uttrekk av oljefondinvesteringer i selskaper som er mer eller mindre involvert i krig og okkupasjon i Gaza og på Vestbredden. I Miljøpartiet De Grønne mener vi at det er nødvendig å løfte det spørsmålet vesentlig høyere. Oljefondet har 22 mrd. norske kroner investert i israelske selskaper, og spørsmålet er om Norge i det hele tatt bør tjene penger på eiendom, på finans, på teknologi og på andre ting i et land som sulter barn i hjel, bomber sykehus, blokkerer nødhjelp, osv., osv., slik at vi overhodet ikke tror at det vi ser, er sant. I Miljøpartiet De Grønne mener vi nei. Den kampanjen som heter «Mitt oljefond, mitt valg», er et ganske sterkt tegn på at veldig mange i Norge nå mener: Nei, det kan vi ikke gjøre.

Da er spørsmålet: Er statsministeren enig i at Norge ikke bør investere og tjene penger i et land som begår forbrytelser statsministeren selv karakteriserer som uhyrlige?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:13:23]: Til dette spørsmålet må svaret innledes med å si at det som skjer i Gaza nå i disse timene og dagene, er etter vår mening til å fordømme på det sterkeste – brudd på folkeretten, brudd på humanitærretten. De bildene vi ser, er dypt fortvilende. De daglige og nattlige tallene vi får over mennesker som drepes, uskyldige mennesker på flukt som har mistet sine boliger, og bildene fra Gaza er jo fryktelige. De av oss – og jeg er blant dem – som ser seg som en venn av Israel, er dypt urolig for det omdømmet Israel kommer til å få nå og varig historisk av nettopp den situasjonen. Det at flere hundretusen kan komme i en situasjon hvor de sulter fram mot høsten, er også dypt opprørende og noe Norge nå skal gjøre alt vi kan for å arbeide for å gjøre noe med.

Svaret mitt på spørsmålet er at jeg mener vi har et pensjonsfond med verdens mest omfattende etiske regelverk. Det er ingen pensjonsfond som har tilsvarende. Det er testet, og det er vedtatt retningslinjer i denne sal. Det er et komplisert, stort arbeid som er gjort, og som følges opp med stor ansvarlighet fra Etikkrådet og fra Norges Bank. Jeg er for å følge den linjen. Oljefondet er ikke et utenrikspolitisk virkemiddel, slik det f.eks. er når Norge ber om at Den internasjonale domstolen vurderer Israels ansvar, og initiativ vi tar i mange forskjellige kanaler fordi vi har åpne kanaler. Vi trekker altså ikke oljefondet inn og ut av land som politisk virkemiddel.

Etikkrådet går altså gjennom de investeringene oljefondet har, for å se om selskapene bidrar til eller medvirker til folkerettsbrudd. Er svaret ja på det, trekker fondet seg ut. Nå nylig var det siste eksempelet på at fondet trakk seg ut av et slikt selskap. Den politikken bør gjennomføres og være konsekvent.

Rasmus Hansson (MDG) [11:15:21]: Når det gjelder landet Russland, har ikke regjeringen eller Norge noe som helst problem med å si at der skal vi ikke investere, vi skal ikke delta i den økonomien, og vi spør ikke oljefondets etikkråd om hva de mener om det. Der tar vi et overordnet politisk ansvar. Det er et veldig interessant spørsmål hvorfor det ikke skal gjøres gjeldende for et land som Israel.

Statsministeren selv er en mann som stort sett klarer å ha meninger om de fleste viktige ting, og spørsmålet er: Kan statsministeren forklare hvorfor han og regjeringen ikke skal ha egne meninger om hvorvidt Norge skal investere penger og tjene penger i et land som dessverre begår minst like uhyrlige forbrytelser som det Russland gjør?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:16:24]: For det første har vi innført veldig klare krav om at det ikke skal investeres på okkupert jord, altså på Vestbredden. Gaza er ikke et område hvor det investeres som sådan, så grusomt er det. Det er de veldig klare beslutningene Norge har tatt. Så har vi altså de etiske retningslinjene for fondet, som sier noe om hvilke selskaper det kan være investert i. De må ikke medvirke til eller bidra til slike brudd på folkeretten.

Russland har det ved seg at et samlet internasjonalt samfunn som Norge tilhører, altså Europa og USA – dem vi står nærmest i verdier – gjorde en virkemiddelpakke mot Russland. Det var Norge med på. Norge har ikke for vane, og vi har vel heller ikke lovgivning for, å gå i front med unilaterale, altså ensidige, norske sanksjoner.

Hvis vi åpner for at oljefondet skal ut av Israel, som det nå protesteres mot, er det faktisk en lang rekke andre eksempler hvor oljefondets plassering – at oljefondet i det hele tatt er der – også må diskuteres. Da endrer vi fullstendig premisset for dette pensjonsfondet. Dit

mener jeg vi ikke skal gå, og det er noe dette Stortinget til nå har vært enig i.

Rasmus Hansson (MDG) [11:17:31]: Når det gjelder Israel og Palestina, har nettopp den norske regjeringen og statsministeren på en veldig god måte vist at Norge kan gå foran, i behovet for at Palestina må anerkjennes som eget land. Der gikk vi foran, vi brøt ut av rekkene. Det har hatt en veldig god effekt og skapt respekt for Norges posisjon.

Det er vanskelig å se sammenhengen mellom de to logikkene: den politiske lederrollen og at regjeringen skal overlate til Etikkrådet å avgjøre om vi skal investere i Israel. Alle er enige om at alt er skala. Israel er dessverre i det absolutte ytterpunktet av skalaen for forferdelige overgrep mot et annet folk. Oljefondets etikkregel er laget for relativt normale situasjoner og markeder, og det er nettopp når den grensen overskrides, at vi trenger en regjering som tar selvstendige avgjørelser.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:18:42]: Jeg deler fortvilelsen til representanten over det som skjer, og vi markerer det i alle sammenhenger.

Her tror jeg vi må respektere at vi er uenige. Det er forskjell på å gå i front politisk og anerkjenne Palestina. Det er et spørsmål som har vært diskutert siden 1948. Norge har hatt sitt midtøstendiplomati, og i fjor var tiden kommet for å si at vi skal gi palestinerne de samme rettigheter og plikter som en stat. Hvis vi ikke gjør det, vil palestinerne oppleve at det er terroristene, Hamas, som snakker på vegne av palestinere. Når vi har anerkjent dem, skal vi iallfall se at de har rettigheter og plikter etter det folkeretten og FN-pakten gir.

Norge er et ganske unikt land, med et pensjonsfond som er verdens største. 0,1 pst. av fondet er investert i landet Israel. Vi har et etikkråd som skal sørge for at selskaper det fondet er investert i, ikke bryter folkeretten. Jeg husker fra min tid som utenriksminister at fondet etter Etikkrådets beslutning gikk ut av et selskap som investerte i videokamera på muren som er bygget i Jerusalem, som er folkerettsstridig, og de går også nå ut av selskaper som medvirker til eller bidrar til det.

Presidenten [11:19:46]: Me går til neste hovedspørsmål.

Peter Frølich (H) [11:20:00]: På søndag kunne TV 2 fortelle om to gutter fra Groruddalen som på rekordtid har blitt noen av Norges verste ungdomskriminelle. Noe av det de gjør, er å angripe helt uskyldige, tilfeldige ungdommer. De blir omringet, de blir slått, de blir sparket, de blir ranet, og alt blir filmet og lagt ut på internett. Sårene kan sikkert gro, men filmer som det forsvinner aldri fra livet.

Vi fikk se en video av en 17 år gammel gutt som står og venter på toget. Helt ut av det blå blir han slått helseløs og trampet på. 17-åringen som ble slått ned, har i etterkant måttet ta taxi til skolen i frykt for å møte på gjerningspersonene. Vi kunne se to ukrainske tenåringer som var på vei til biblioteket, bli banket opp, helt tilfeldig, muligens fordi de er ukrainske. Familien vil nå dra fra Norge.

Trenden med grov vold og ran av unge er stigende over hele landet. De unge som først begår denne type kriminalitet, gjør det også i et enormt omfang. Her tror jeg vi er ved kjernen, for verken ofrene, foreldrene eller for så vidt gjerningspersonene selv opplever at det de gjør, får reelle konsekvenser. De kan rane noen den ene dagen, og så kan de være ute i frihet igjen den andre dagen, og da slår de til igjen og igjen og igjen og igjen. Sånn kan vi ikke ha det i Norge.

Det kommer en ganske knusende dom i TV 2-saken, for de kriminelle selv sier at kapasiteten til politiet er for lav, og at de slipper unna med det de gjør. Når selv kriminelle ungdommer kan se at myndigheter og politi er maktesløse, og at det er mangel på politifolk på jobb, blir spørsmålet mitt til statsministeren: Har regjeringen noen konkret plan for å gi ungdom og foreldre tryggheten tilbake?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:22:08]: For det første vil jeg bare gi uttrykk for den samme sterke bekymringen for at unge mennesker begår kriminalitet, påskyndet av sosiale medier, ting som legges ut og deles. Jeg kan legge til at dette er et fenomen vi ikke bare ser i hele Norge, vi ser det i hele Europa. Det er en del av det komplekse som følger av sosiale medier, som følger av atferdsendringer som skjer. Jeg har også historier tett på, og jeg har hørt og lest om unge mennesker som har stått på T-banestasjonen. Man hører altså om at det skjer på metroer i Europa, at det skjer på T-banestasjoner i Norge, at det skjer på togstasjoner. Der hvor ungdom samles, slår volden til.

Det er viktig at vi diskuterer dette, men for det store bildet er det bare viktig å si at andelen barn og unge under 18 år som er siktet for kriminalitet, har falt veldig de siste 20 årene. Det mener jeg unge mennesker fortjener at vi noterer. Det er økning i antall anmeldelser for gruppen under 15 år. Det bekymrer oss veldig, og det tror jeg også har en kobling til de sosiale mediene. Det tar vi på alvor.

Vi har ekstraordinært bevilget mer penger til ulike tiltak – 438 mill. kr, for å være presis – rettet inn mot dette. Vi har gjort lovendringer som legger til rette for lokale hurtigspor, vi har særskilt styrking av politi, påtalemyndighet, domstol, konfliktråd og kriminalomsorg i Oslo, i Agder og i Øst politidistrikt, og vi har forbedret

straffereaksjonene for unge lovbyggere. Jeg er helt enig i at det må være rask reaksjon.

Jeg tror at hvert eksempel hvor vi hører noen sier at det er for lite politi og for lite rask reaksjon, skal vi ta med oss og jobbe med politiet for å forbedre, men det er gjennomført en lang rekke tiltak her. Det er bl.a. et arbeid med én-til-én-oppfølgning av ungdom som har begått kriminalitet, at de rett og slett følges gjennom dagen, i tett samarbeid med kommunesektoren. Vi øker også kapasiteten i ungdomsenhetene, altså der hvor ungdom kan være fengslet. Vi bygger flere plasser, for ungdom skal ikke være sammen med andre voksne kriminelle når de er i soning.

Peter Frølich (H) [11:24:11]: Vi har hørt regjeringen begynne å snakke veldig mye om trygghet og trygghet i Norge, og det er en flott visjon og flotte ord, men jeg tror det lyder veldig hult for veldig mange i Norge. Bare hør på den statistikken som nå er kommet i Innbyggerundersøkelsen: Hvis man spør ungdom i Norge som bor i sentrale kommuner, sier litt over halvparten at de føler seg direkte utrygge med å gå ute på kvelden. I de mer sentrale kommunene er tallet 60 pst., og det er særlig jenter som opplever høyest grad av utrygghet. Der er det helt oppe i 70 pst. som føler seg utrygge. Sånn skal det ikke være i Norge.

Spørsmålet er: Vi har egentlig ikke sett en lang liste over nye hjemler for politiet under regjeringen Støre som kan gi dem kraften til å slå tilbake på dette. Det er oppsiktsvekkende i seg selv, men det aller mest oppsiktsvekkende tallet er at det har blitt 500 færre politifolk ute i politidistriktene, som er de som skal bekjempe denne kriminaliteten. Vil det komme mer penger til politiet i revidert nasjonalbudsjett?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:25:17]: Det er jo kommet flere i politiet, men vi har vært opptatt av at for å ha raske straffereaksjoner i straffekjeden må det også være folk som jobber med etterforskning, som jobber med andre ting, og så sørger vi for at det kommer flere politifolk ut på de stedene hvor vi vet at vi har problemer. I Oslo sier vi at det er rundt 200 unge, og de vet stort sett hvem det er som må følges med på og følges opp.

Dette handler ikke bare om hjemler til politiet, men det handler om den åpne diskusjonen om hva som er døren inn til disse problemene. Hvor oppstår den situasjonen for de ungdommene at de finner bedre muligheter til å tjene penger hvis de er tilknyttet gjenger og gjør kriminalitet, enn at de får en sommerjobb eller en annen mulighet til å tjene egne penger? Her er vi over på hele forebyggingssporet. Det at mange av disse ungdommene har innvandrerbakgrunn, behersker norsk dårlig, kommer fra fattige hjem og kommer fra dårlig bak-

grunn, det møter jeg når jeg besøker bydeler også i denne byen, så her må vi se hele kjeden – fram til hva som skal være god forebygging. Da kommer det gamle begrepet – være tøffe mot kriminaliteten, men også mot årsakene til at de blir kriminelle.

Peter Frølich (H) [11:26:20]: Både statsministeren og jeg og alle i denne sal er enige om at forebygging er helt avgjørende i bekjempelsen av dette problemet, men vi må også diskutere politiets hjemler. Når vi er ute og snakker med politifolk, sier de at de ikke klarer å få bukt med problemet gjennom pågrep, bortvisning og oppholdsforbud, og at de trenger enda sterkere virkemidler.

Nå hadde vi nettopp den svenske justisministeren på besøk. Han sa at noe av det sterkeste han kunne anbefale oss å gjøre, var nettopp å bruke f.eks. oppholdsforbud, men å gjøre det effektivt. Det kan f.eks. være fotlenke på dem som ilegges et oppholdsforbud. Det har Høyre foreslått i denne sal, og det har vi blitt stemt ned på. Vi så også i TV 2-saken at ofrene følte på ydmykelse knyttet til vold. Høyre foreslo at man skulle gjøre det ekstra straffbart, altså vold med ydmykende karakter. Det ble også stemt ned. Spørsmålet til statsministeren er: Når dere nå er alene i regjering, vil dere snu i disse spørsmålene og ta initiativ til nye hjemler for politiet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:27:29]: Jeg er åpen for å diskutere det med politiet. Nå har vi altså hatt en ekspertgruppe, ledet av Knut Storberget, som har sett på akkurat dette med barn, og vi må være grundig på kunnskapsgrunnlaget. Der er det over 20 forslag til tiltak overfor barn og unge som begår gjentatt alvorlig kriminalitet, som gir et bidrag til arbeidet framover.

Vi skal lytte til politiet. Jeg er ikke prinsipielt fremmed for det, men dette handler altså om barn, om hvordan vi håndterer barn og sørger for at de ikke er en trussel mot andre barn og mot voksne, og sørger for at de kan komme seg videre i barndommen. Bare å rydde de barna unna og tro at vi da har løst det problemet, er nesten litt enkelt i all sin kompleksitet. Det handler jo om hvordan de ungene får utdanning, hvordan de får et annet spor, hvordan vi får tilbudt dem noe annet når de først er pågrepet. Dette henger sammen, og der er det også mange viktige forslag fra den rapporten jeg nevnte, som vi kommer til å følge opp.

Presidenten [11:28:21]: Den munnlege spørjetimen er no omme, og me går til den ordinære spørjetimen.

Sak nr. 2 [11:28:23]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:28:26]: Det vert nokre endringar i den oppsette spørsmålslista, og presidenten syner i den samanhengen til spørsmålslista i salappen.

Endringane var som følgjer:

Spørsmål 5 og 6, frå høvesvis representantane Maren Grøthe og Bård Ludvig Thorheim til samferdselsministeren, vil verta svara på av helse- og omsorgsministeren på vegner av samferdselsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 7, frå representanten Sigbjørn Gjelsvik til samferdselsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 8, frå representanten Hege Bae Nyholt til kunnskapsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 12, frå representanten Kari Mette Prestrud til justis- og beredskapsministeren, må utsetjast til neste spørjetime.

Spørsmål 13, frå representanten Marit Knutsdatter Strand til justis- og beredskapsministeren, vil verta svara på av klima- og miljøministeren på vegner av justis- og beredskapsministeren.

Spørsmål 1

Bård Hoksrud (FrP) [11:28:48]: «Regjeringen har vedtatt forskrift om forbud mot markedsføring av såkalte usunne næringsmidler, blant annet «søte pålegg». Stortinget skal snart behandle en hjemmel i matloven for overtredelsesgebyr ved brudd på forskriften. I proposisjonen påpekes det at overtredelsesgebyr er straff etter Den europeiske menneskerettskonvensjon, og hjemmelen må være tilstrekkelig presist utformet, slik at man kan forutberegne når overtredelsesgebyr kan illegges.

Kan statsråden på en presis og forutberegnelig måte forklare kriteriene for hva som er søte pålegg, og hva som ikke er det?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:29:24]: Det er helt riktig at det stilles særskilte krav til utforming av regler der det kan ilegges overtredelsesgebyr ved brudd på reglene. Den nye forskriften om forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke særlig rettet mot barn tar naturligvis hensyn til dette. Aktørene som er forpliktet til å følge reglene, skal absolutt kunne forutse hvilke typer søte pålegg som ikke kan markedsføres særlig rettet mot barn.

Den forskriften som nå er vedtatt, er basert på bransjens egen selvreguleringsordning MFU – Matbransjens Faglige Utvalg. Det gjelder også produktlisten. Denne listen har næringen forholdt seg til i over ti år allerede, så den tror jeg er ganske godt kjent blant næringsaktørene.

Produktlisten inkluderer det som heter «søte pålegg og desserter». I motsetning til MFU har vi i forskriften inntatt en nærmere beskrivelse av denne kategorien med eksempler. Dette er fordi vi ønsker å gjøre det enda tydeligere i forskriften hvilke produkter som omfattes, mer enn det som står i bransjens egen selvreguleringsordning. En naturlig slutning derfra er en oversikt over de produktene som ikke omfattes.

I kategorien «søte pålegg» framkommer det tydelig at «syltetøy, prim og brunost med tilsatte sukkerarter eller søtstoff» er inkludert, og videre «honning og sjokoladepålegg, søte nøttebaserte pålegg» og «andre tilsvarende søte pålegg». Det er dermed klart at andre pålegg, som kjøtt- og fiskepålegg, påleggssalater og posteier, ikke er inkludert i kategorien «søte pålegg».

Jeg er opptatt av at forskriften skal gjøre det den er ment å gjøre, nemlig beskytte våre barn og unge mot uønsket markedsføring av usunn mat og drikke. Det skal selvfølgelig også være enkelt for næringen å forholde seg til denne forskriften. Derfor har vi gjennomført en åpen og involverende høringsrunde. Jeg har selv hatt flere møter med bransjen, og vi har tilpasset forskriften underveis, bl.a. imøtekommet noen av de innvendingene bransjen selv har forespeilet, og laget en forskrift som nå er tett opp til bransjens selvreguleringsordning, MFU. Vi har også gjort noen ytterligere presiseringer, som jeg nå redegjorde for. Dette har vi gjort for å øke klarheten om hvilke produkter som omfattes, og hvilken type markedsføring som ikke skal rettes særlig mot barn.

Til slutt vil jeg si at jeg har stor respekt for at representanten og partiet Fremskrittspartiet har et annet syn og er imot denne forskriften, det er en ærlig politisk sak, men jeg hadde håpet på et litt større engasjement fra representanten også når det gjelder de folkehelseutfordringene vi står overfor, og at vi også bør lytte til barn og unge og deres foreldre, som er bekymret for at de barna det er snakk om, stadig blir utsatt for et kommersielt kjøpepress, og at det derfor er behov for bedre regulering av denne typen markedsføring.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Hoksrud (FrP) [11:32:30]: Fremskrittspartiet mener at den ordningen man har hatt med MFU, var en veldig god ordning som fungerte bra, etter intensjonene. Det betyr at helseministeren nå avlyser Helsedirektoratets definisjon av hva som er søte pålegg. Ifølge Helsedirektoratet er det en rekke norskproduserte pro-

dukter med norske råvarer – som Gildes kokte skinke, Priors kalkunfiletpålegg, Mills kaviar og Mills grønnsakspostei, Stabburets leverpostei, makrell i tomat og laksepålegg og en rekke andre pålegg alle i Norge vanligvis anser som nokså sunne – som de har ønsket å forby. De står på listen over det man ikke har lov til å drive reklame for.

Kan statsråden bekrefte at han egentlig har avlyst Helsedirektoratets definisjoner, eller er det sann at det eventuelt kan komme når veilederen man ofte peker på, kommer?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:33:28]: For å ta det første først: Det er helt riktig at MFU har vært viktig og er viktig, og jeg håper bransjen vil videreføre det engasjementet bransjen har for at barn og unge skal ta sunne valg og ha muligheten til å ta sunne valg. MFU-ordningen hadde også noen åpenbare svakheter, og en av dem er at den var frivillig, og at det ikke fikk konsekvenser for aktører som ikke fulgte disse retningslinjene.

Jeg tror det er veldig mange seriøse, hardtarbeidende, langsiktige, flotte næringsmiddelbedrifter der ute som er opptatt av å følge reglene, og det er jo ikke helt rettferdig at det da finnes andre aktører som kan bryte disse retningslinjene uten at det får noen konsekvenser. At vi nå løfter det inn i en forskrift, gjør jo at det er like spilleregler. Det bør være bra for alle de seriøse aktørene, som det heldigvis er flest av, og dem heier vi på.

Jeg kan bare svare igjen at de påleggene representanten her henviser til, ikke er en del av denne forskriften. Det kommer veldig tydelig fram i produktlisten. Her må vi ikke bidra til å spre feilinformasjon, noen av oss. Det er heller ikke det representanten gjør.

Bård Hoksrud (FrP) [11:34:32]: Jeg sprer ikke noen feilinformasjon. Jeg ber statsråden om å oppklare, for det er åpenbart misforståelser ute i bransjen. Dagens statsminister forsøkte også å innføre denne loven forrige gang Arbeiderpartiet satt i regjering. Da ble det stoppet fordi det ble masse rot og utfordringer med det. Som kjent var både ESA og flere EU-land – Italia, Spania og Østerrike – kritiske til flere elementer i den forskriften, som også er i den endelige forskriften.

Mener statsråden at det er tilstrekkelig å utbedre uklarhetene i ESA som flere har påpekt, og at det reelle innholdet i reglene framgår i en veileder, og at også europeiske aktører skal lete der for å finne svar?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:35:14]: Jeg mener at forskriften er tydelig, og produktlisten er det som gjelder. Når det er snakk om disse søte påleggene, er som sagt produktlisten mer presis og beskrivende enn bransjens egen ordning, som representanten er veldig for. Her må vi ikke lage et problem som ikke eksisterer.

Det er helt greit å være imot denne forskriften, og jeg skjønner at det er mange sterke aktører som har ulike interesser, og som derfor mener det de gjør. Det respekterer jeg i et demokrati, det er helt greit.

Min jobb er å beskytte barn og unge, og det er et tiltakende problem at barn og unge opplever et utidig kjøpepress. Vi har økende folkehelseproblemer i befolkningen. Barn og unge sier jo selv at de ikke ønsker å bli utsatt for dette kommersielle kjøpepresset, og at det stadig pushes usunne produkter på barn helt ned i tidlig alder. Det er det regjeringen nå tar tak i, og det hadde jeg håpet at representanten og Fremskrittspartiet også var enig i – at det er våre barn og unge vi setter først, og at det er viktigere enn interessene til de enkelte næringsaktørene.

Spørsmål 2

Mimir Kristjánsson (R) [11:36:25]: «Den 16. november er det innflyttingsdato for nye Stavanger universitetssjukehus. Men det nye sykehuset er langt fra ferdig. Byggetrinn 2 er i gang, men ingen vet når man kommer i mål, fordi helseforetaket mangler penger til å bygge ferdig. Trolig må sykehuset i Stavanger ha delt drift i årevis framover, noe som medfører ekstra kostnader og dermed ytterligere forsinkelser med videre bygging.

Vil regjeringen vurdere tiltak som kompenserer Stavanger universitetssjukehus økonomisk i årene sykehuset har delt drift?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:37:36]: Takk for spørsmålet. Det er et veldig viktig tema representanten reiser. La meg først si at vår viktigste oppgave er å sørge for at vi har helsetjenester av høy kvalitet over hele landet, og at det skal være rettferdig og likeverdig tilgang. Kvalitet koster penger, og det er grunnen til at vi nå investerer rekordmye i våre felles sykehus. Bevilgningsøkningen i år på nærmere 6 mrd. kr bidrar til bedre aktivitet, til bedre pasientforløp og til kortere ventetider – forhåpentligvis også til økt grunnbemanning, som gjør at vi kan få ned arbeidsbelastningen og sykefraværet i sykehusene våre. Det bidrar selvfølgelig også til at det kan investeres i bygg, i medisinskteknisk utstyr og i framtidens helsetjenester.

Det er de regionale helseforetakene som har ansvaret for å sikre spesialisthelsetjenestene i sin region. Den styrings- og finansieringsrammen vi har i dag, og som vi har hatt i mange år, innebærer at sykehusene får en samlet ramme som skal dekke alle typer kostnader – det være seg bygninger, utstyr og teknologi, men selvfølgelig også drifts- og lønnskostnader. Innenfor denne rammen er det sykehusene som må balansere investeringer opp mot drift på en måte som gjør at de kan tilby de beste

helsetjenestene til befolkningen og selvfølgelig også være gode arbeidsgivere for sine ansatte.

Det har hele tiden vært klart at Helse vest planlegger for en etappevis utbygging av det nye sykehuset på Ullandhaug. De har fått statlige lånerammer til de ulike delprosjektene av byggetrinn 1 når de har søkt om dette. Det er riktig, som representanten sier, at byggetrinn 1 vil stå klart i november 2025. Det er veldig bra. Jeg er også veldig glad for at vi har innvilget lånesøknaden på første del av byggetrinn 2, og at det nå er igangsatt planlegging av det. Det er selvfølgelig en fordel at en kan få samlet flest mulig av helsetjenestene. Jeg har møtt både tillitsvalgte, verneombud og helsepersonell som er veldig opptatt av det, og som derfor var veldig glad for at vi nå har gitt de første finansieringene av byggetrinn 2.

Jeg vil svare helt konkret på spørsmålet fra representanten – om det er aktuelt med noen ekstraordinære kompensasjoner. Det er det ikke. Jeg mener at dagens ordning legger til rette for effektiv bruk av de samlede ressursene og et godt grunnlag for regionale prioriteringer av det som er viktigst her og nå og framover. Jeg mener det viktigste vi kan gjøre i denne salen, er å sørge for at det er stabile og gode rammebetingelser for sykehusene våre. Vi har gjort flere endringer og forbedringer i finansierungsordningen initiert av regjeringen, bl.a. endret egenkapitalkravet og bedret rentebetingelsene. I kombinasjon med økte sykehusbudsjetter gjør det at sykehusene vil ha et noe større handlingsrom i årene framover til å få på plass også de riktige investeringene.

Jeg ser fram til at vi om noen år forhåpentligvis kan si at hele utbyggingen av Stavanger universitetssykehus, SUS, er ferdig, for det vil være et stort løft for alle involverte.

Mímir Kristjánsson (R) [11:40:40]: Når hele utbyggingen av SUS er ferdig, kan vi godt feire sammen, men fram til det er det jo noen flere spørsmål. Jeg takker for et klart svar – at det ikke er aktuelt med noen ekstra kompensasjon i denne perioden. Selv om det hele veien har vært planlagt en etappevis utbygging, har det skjedd noen uforutsette ting på veien: krig i Ukraina, dyrtid og enorme økninger i byggekostnadene. Det har bidratt til å forsinke både byggetrinn 1 og de ulike delene av byggetrinn 2. Det som nå er problematisk, er at så lenge sykehuset må ha delt drift, vil de både slite med å selge de gamle bygningene, som jo er en forutsetning for å komme i mål med byggetrinn 2, og de vil også måtte gjøre nødvendige oppgraderinger og oppussinger i lokaler de egentlig skal flytte ut av, fordi de må bli der i noen år til.

Hva vil statsråden si til dem som jobber på sykehuset, og til dem som er pasienter der, som er bekymret for

at dette vil gå ut over det tilbudet innbyggerne i Stavanger-regionen får?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:41:45]: Vi må ta alle tilbakemeldinger fra helsepersonell, tillitsvalgte og verneombud på alvor, og jeg har som sagt vært på SUS, sett nye SUS og lyttet til de innspillene som har kommet. Det er derfor jeg er veldig glad for at vi nå er i gang med del 2. Det er riktig, som representanten sier, at det har skjedd mye i verden de siste årene, men helt fra 2017, da byggetrinn 1 ble besluttet – det er åtte år siden – har det vært klart at dette skulle skje i flere etapper. Den forutsigbarheten og langsiktigheten representanten etterlyser, har vært tydelig kommunisert hele veien. Vi skal selvfølgelig gjøre det vi kan for at det er gode rammer for sykehusene våre, slik at de kan gjøre de utbyggingene og investeringene som er nødvendig, men den viktigste oppgaven i den økonomiske politikken nå er fortsatt å få prisveksten ned samtidig som vi holder arbeidsledigheten lav og får sysselsettingen opp. Da må vi også prioritere ressursene på en god måte, slik at vi ikke bidrar til å skape et annet utviklingsbilde enn det vi nå er i ferd med å lykkes med.

Mímir Kristjánsson (R) [11:42:49]: Jeg må innrømme at jeg håper det ikke var mange her inne som i 2017 så for seg den alvorlige situasjonen som skulle være på sykehusene i Norge i 2025, for i så fall har de som har sittet her mellom 2017 og nå, gjort en relativt dårlig jobb. Det er nå ganske mange alvorlige beskjeder som kommer, ikke bare fra SUS, men fra sykehus over hele landet, om store mangler, om mangel på ressurser og om problemet med at store investeringer går ut over driften. Det er jo det som er nøkkelspørsmålet her – hvordan man kan verne om driften i en periode hvor man bygger nye sykehus alle er enige om at man skal ha, og at man sikrer at ikke den byggeprosessen går ut over det daglige helsetilbudet alle i Stavanger-regionen får.

I det første svaret sitt sa statsråden at balanseringen mellom investering og drift ligger til helseforetakene. Ser ikke statsråden det som en ansvarsfraskrivelse som helseminister å la helseforetakene finne ut av dette alene?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:43:50]: Nei, på ingen måte, for det er den styringsmodellen et bredt flertall i Stortinget over mange år har vært enige om at skal gjelde. Det er en styringsmodell som sikkert har noen svakheter og noe vi kan diskutere å utbedre, men som i stort har fungert veldig godt. Jeg deler ikke helt den veldig negative beskrivelsen av hvordan det står til. Jeg opplever at det er veldig mye i Helse-Norge som fungerer veldig bra. Jeg er veldig glad for at Helse vest og Hel-

se Stavanger har gjort en kjempejobb med å få ned ventetidene. Jeg er veldig glad for at nye SUS snart åpner. Det blir et sykehus i internasjonal toppklasse med flotte fasiliteter og veldig avansert medisinskteknisk utstyr – og en skikkelig god arbeidsplass for de ansatte. Det investeres i de ansatte, og det er kjempeviktig. Jeg er også glad for at Helse vest har god kontroll på økonomien sin, for som alle andre offentlige virksomheter må også de sørge for at de bruker de pengene som er satt av, og som skattebetalerne finansierer.

Det er veldig mye som er positivt. Det må vi ta med oss. Vi får jobbe sammen framover for gode rammebetingelser for helsetjenestene, slik at de også kan gjøre nødvendige investeringer.

Spørsmål 3

Nikolai Astrup (H) [11:45:10]: «Hvilke konkrete forbedringer mener statsråden bør gjøres i formuesskatten?»

Statsråd Jens Stoltenberg [11:45:32]: Med noen ytterst få unntak har alle skatter en samfunnsøkonomisk kostnad, og det medfører også en belastning for dem som betaler skattene. Det gjelder også formuesskatten. På den annen side er skatter avgjørende for å finansiere de oppgavene vi har bestemt oss for å løse i fellesskap, f.eks. helse, utdanning og forsvar. Mange skatter bidrar også til en mer rettferdig fordeling og dermed til et trygere og mer inkluderende samfunn.

Formuesskatten gir om lag 35 mrd. kr i årlige inntekter til stat og kommune. Dette er et betydelig beløp og er f.eks. klart mer enn det vi årlig bruker på politi. Ved å fjerne formuesskatten på aksjer, som flere går inn for, vil de 1 pst. mest velstående få om lag 80 pst. av skattelettelsen, og de 0,1 pst. mest velstående vil få halvparten av lettelsen.

En reduksjon i formuesskatten må finansieres enten ved å redusere offentlige utgifter eller ved å øke andre skatter. Kutt i enkelte offentlige utgifter er mulig, men å redusere de samlede offentlige utgiftene i årene som kommer, er ikke realistisk. Dette må ses i lys av det økende behovet for pleie- og omsorgstjenester som følge av en aldrende befolkning, og den betydelige styrkingen av Forsvaret.

Skatteutvalget foreslo i 2022 både å redusere skatt på arbeidsinntekter og å redusere formuesskatten, men pekte samtidig på flere forslag til skatteøkninger for å finansiere de foreslåtte skattereduksjonene.

Skatteutvalget pekte på at det er lite som tyder på at formuesskatten svekker mulighetene til lønnsomme investeringer. Med velfungerende kapitalmarkeder, som i Norge, vil lønnsomme investeringer normalt bli finansi-

ert. Det er først og fremst selskapsskatten som har betydning for hvor det lønner seg å investere, og som betyr mest for investeringer. Derfor holder regjeringen selskapsskatten i ro på 22 pst.

Som varslet i forbindelse med statsbudsjettet vil regjeringen om kort tid sende på høring et forslag om å innføre en varig ordning for betalingsutsettelse av formuesskatten. Dette kan bidra til å bøte på eventuelle kortsiktige likviditetsutfordringer som kan oppstå ved betaling av formuesskatten.

Jeg er også åpen for å diskutere andre forbedringer i formuesskatten. Dette er en av grunnene til at jeg foreslo å sette ned en skattekommisjon for å se på mulige forbedringer i skattesystemet vårt. Et skatteforlik med flere partier, der bl.a. endring i formuesskatten kan være et av elementene, kan bidra til å skape forutsigbarhet og stabilitet i skattesystemet vårt i årene som kommer. Invitasjonen til en skattekommisjon og et skatteforlik står fortsatt ved lag.

Nikolai Astrup (H) [11:48:23]: Det var ikke mange konkrete forbedringer finansministeren kunne liste opp, til tross for at han har skrevet til Stortinget at han er åpen for å vurdere forbedringer i formuesskatten. Jeg har lyst til å spørre finansministeren en gang til: Hvilke konkrete forbedringer mener statsråden bør gjøres i formuesskatten, og hvilke utfordringer er det han ser med formuesskatten? Vi er vel kjent med regjeringens syn på kostnaden ved å fjerne den, men hvilke utfordringer ser han at skatten har?

La meg ta et eksempel. Han nevner at regjeringen vil gi noe betalingsutsettelse for dem som har problemer med å betale skatten grunnet kortsiktige likviditetsutfordringer, men dersom man er en teknologibedrift som prioriterer vekst over inntjening, som de gjerne gjør, kan denne likviditetsutfordringen være i svært mange år. Er det en utfordring finansministeren vil erkjenne at formuesskatten bringer med seg?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:49:25]: Som jeg sa i svaret mitt, er alle skatter en belastning for dem som betaler dem. Det trengs ikke stor analytisk kapasitet for å komme til den konklusjonen. Det som krever litt kapasitet, er hvordan man skal finansiere eventuelle kutt i skatter som er en belastning for dem som betaler dem. Der mener jeg faktisk at det er en veldig stor fordel om Høyre er villig til å sette seg ned og diskutere hvordan dette skal finansieres.

Det kan i prinsippet være utgiftskutt. Høyre har ikke vist særlig evne til å kutte utgifter når de har sittet i regjering. Det kan selvfølgelig også være å øke andre skatter, slik vi har gjort i andre skatteforlik, som har bidratt til vesentlig forbedring i skattesystemet tidligere. Da må de store partiene på Stortinget samle seg, ikke bare om det

som er godbitene, kutte noen skatter, men også samle seg om noen av de vanskelige belastningene av eventuelt å øke noen andre skatter.

Invitasjonen til å være med i den prosessen står ved lag. Det er synd at Høyre avviste det tidligere i vinter, men jeg oppfatter det slik at Høyre er åpen for en sånn debatt etter valget – bedre sent enn aldri. Da er vi klare for å sette oss ned, men vi kommer til å sende et forslag til forbedring på høring snart.

Nikolai Astrup (H) [11:50:37]: Jeg forsøker her å starte en dialog nettopp om hvilke forbedringer vi kan gjøre sammen, men finansministeren viser seg å være ute av stand til å komme med noen andre forbedringsforslag enn en utsettelse av betalingen. Det vil være til svært liten hjelp for dem som f.eks. driver vekstbedrifter, som over mange år kanskje har en teoretisk høy verdi, og som derfor må betale mye i formuesskatt, men som ikke har inntekter.

Dette fører også med seg at en god del gründere har valgt å forlate landet for å bygge selskapene sine fra utlandet, rett og slett fordi det norske skattesystemet ikke er forenlig med å bygge den typen bedrifter fra Norge. Ja, man kan starte her, men å skalere selskapet er vanskelig når det skal beskattes av teoretiske papirverdier, lenge før de kan omsettes i inntekter som kan brukes til å betale skatt. Et eksempel på dette er Spotify, som aldri kunne vært startet i Norge. Dette er et selskap som ble startet i 2008, og som er verdt veldig mye, men som i løpet av 15 år altså ikke har tjent penger.

Ser finansministeren at dette er en utfordring hvis vi skal legge til rette for denne typen selskaper også i Norge?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:51:45]: Vi har et høyt nivå på nyetableringer i Norge. Det er mange gründere i Norge, og jeg er veldig glad for det. Vi har et skattesystem i Norge som er annerledes enn det man har i Sverige. Det er riktig at mange land rundt oss ikke har formuesskatt, men de aller fleste land rundt oss har betydelig arveskatt, og de har betydelig høyere kapital-skatt på eiendom. Sverige har f.eks. over 30 pst. arbeidsgiveravgift, mer enn dobbelt så høy arbeidsgiveravgift som den høyeste satsen i Norge. Jeg tror faktisk det er en større belastning for gründere at de får en stor ekstraskatt på det å ansette folk.

Det å ta ut én skatt og sammenligne er feil, vi må se på helheten i skattesystemet. Det er det regjeringen inviterer til, at vi skal sitte ned med Høyre, men da må vi altså se på både mulige lettelsers og hvordan de lettelsene skal finansieres. Vi kan ikke fortsette slik Høyre gjorde sist gang de var i regjering, da de bare grenseløst økte olje-engebruken for å finansiere alt det gode de ønsket. Det

er altså hvordan vi finansierer dette som er det vanskelig, ikke å kutte skatter.

Spørsmål 4

Kirsti Bergstø (SV) [11:53:02]: «Befolkningen i Gaza står på randen av etnisk rensning etter at Netanyahu denne uken annonserer at Israel vil gjenerobre Gaza og tvangsfordrive palestinerne. Oljefondet er den største europeiske investoren i israelsk okkupasjon. Å trekke fondet ut med beskjed om at en slik forbrytelse vil få internasjonale konsekvenser, vil legge press på Netanyahu til å avstå fra slike ekstreme handlinger.

Vil statsråden ta ansvar, overholde Norges folkerettslige forpliktelser og trekke oljefondet ut av Israels krig og okkupasjon umiddelbart?»

Statsråd Jens Stoltenberg [11:53:58]: Regjeringen er dypt bekymret for situasjonen i Gaza. Det er bred internasjonal enighet om at okkupasjonen av palestinsk territorium er klart folkerettsstridig, noe Norge også har vært svært tydelig på i ulike internasjonale fora.

Målet for investeringene i Statens pensjonsfond utland er å oppnå høyest mulig avkastning til akseptabel risiko. Vi har et etisk rammeverk for pensjonsfondet, som det er bred politisk oppslutning om. De etiske retningslinjene er rettet mot selskaper, ikke mot stater.

Folkeretten og anerkjente prinsipper og standarder fra FN og OECD er et viktig utgangspunkt for Etikkrådets praktisering av de etiske retningslinjene.

Etikkrådet har lenge hatt oppmerksomhet om selskaper som har tilknytning til de ulovlig okkuperte områdene på Vestbredden. I lys av eskaleringen i konflikt-nivå og avklaringen fra Den internasjonale domstolen av folkerettslige spørsmål har Etikkrådet gjennomgått pensjonsfondets investeringer. Rådet anser det som sentralt om selskapets aktivitet har betydning for at en stats folkerettsbrudd kan finne sted, og at denne aktiviteten vil vedvare. I tillegg vektlegger rådet om selskapets produkter eller tjenester er rent generiske, f.eks. biler, matvarer eller andre hyllevarer, eller om det er spesielt tilpasset bruk i området.

På søndag ble det kjent at et nytt selskap er utelukket på bakgrunn av sin virksomhet på okkuperte områder. Dette viser at systemet virker, og at Etikkrådet følger opp retningslinjene. Totalt er nå elleve selskaper utelukket på grunn av virksomhet på Vestbredden.

Kirsti Bergstø (SV) [11:55:52]: Norske investeringer er i banker som finansierer bosettinger, i bulldosere som ikke bare bygger bosettinger, men også river ned palestinske hjem. Da vi møttes i Politisk kvarter på mandag, sa finansministeren at oljefondet skal trekkes

ut av selskap som med stor sannsynlighet bidrar til folkerettsbrudd. Utfordringen er at Etikkrådet selv sier at de ikke skal forholde seg til folkeretten i sine vurderinger, som vi hører nå at de skal. Jeg vil gjerne be finansministeren rydde opp i denne uklarheten og gjøre det klart om Etikkrådet må og skal forholde seg til folkeretten, og hva det betyr. Det er særlig viktig nå, sett i lys av brevet fra FNs spesialrapportør for okkuperte palestinske områder, som i sterke ordelag ansvarliggjør de norske investeringene i nettopp de okkuperte områdene.

Statsråd Jens Stoltenberg [11:56:52]: Slik vi har lagt opp dette systemet, vedtar vi fra Finansdepartementets side, basert på forankring og tilslutning i Stortinget, retningslinjer for Etikkrådet, som så går igjennom ulike selskaper og kommer med sine anbefalinger til Norges Bank, og de fatter det endelige vedtaket. Det er ingen tvil om at det de da skal legge vekt på, er om selskaper med stor sannsynlighet bryter folkeretten, f.eks. medvirker til ulovlig okkupasjon av Vestbredden, og så trekker man seg ut av de selskapene. Det har skjedd, og det kommer helt sikkert til å skje – eller man kan gå ut fra at det også vil skje med flere selskaper i framtiden. Vi er opptatt av at det skjer på den ryddige, ordentlige måten som Etikkrådet og Norges Bank legger opp til, at ikke regjeringen vurderer enkeltelskaper, men gir retningslinjer som Etikkrådet og Norges Bank så følger opp.

Kirsti Bergstø (SV) [11:57:52]: Jeg vil be om at man går nærmere inn i retningslinjene for å forhindre at Norge bidrar til å investere i okkupasjonen, og være helt trygg på at vi trekker oss ut nå. Da vi møttes til debatt på mandag, sa finansministeren at Norge ikke investerer i våpen som selges til Israel og brukes mot pal esterne i okkupasjonen og folkemordet som pågår. En ekspertgruppe nedsatt av FN har trukket fram oljefondet som eksempel på fond som nettopp investerer i selskap som leverer våpen til Israel. Vi snakker om investeringer på 67 mrd. kr i våpenselskap, og disse investeringene økte i fjor, kan vi se. FN-eksperterne advarer om risiko for å bli medskyldig i krigsforbrytelser med den typen investeringer oljefondet har. Vil finansministeren gi instruks til Norges Bank om umiddelbart å trekke investeringer i selskap som leverer våpen Israel bruker i sitt folkemord i Gaza?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:58:55]: Norges Bank og Etikkrådet har instruks, dvs. retningslinjer, om at vi ikke skal investere i selskaper som leverer våpen til Israel. Vi har også gått igjennom selskapene – Etikkrådet har gått gjennom selskapene – og funnet at vi er ute av de aller fleste selskapene allerede, på grunn av forbudet mot å investere i selskaper som produserer atomvåpen. Så er det enkelte andre selskaper man har trukket seg ut

av, og det vil alltid være noen gråsoner, om komponenter, elektronikk og annet. Da er retningslinjene klare, og så må Etikkrådet gjøre sine vurderinger. Reglene er for det første at vi ikke selger norske våpen til Israel, og det andre er at pensjonsfondet ikke investerer i selskaper som leverer våpen til Israel.

Spørsmål 5

Presidenten [11:59:51]: Dette spørsmålet, fra representanten Maren Grøthe til samferdselsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Maren Grøthe (Sp) [12:00:04]: «Ørlandet opplever nå økt statlig aktivitet langs fylkesveiene som følge av kampflyplassen på Brekstad og elektrifisering av olje-produksjonen i Nordsjøen. Aktiviteten krever betydelig transportarbeid, som igjen medfører skader og økt slitasje på det fylkeskommunale veinettet. Trøndelag fylkeskommune har anslått at den økte belastningen på fylkesveiene som følge av den statlige aktiviteten påfører fylkeskommunen 62 mill. kr i ekstra kostnader.

Hva vil statsråden gjøre for å avlaste fylkeskommunen med disse kostnadene?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:01:22]: Takk for spørsmålet. Fylkeskommunen har som kjent ansvar for planlegging, drift, vedlikehold og investering på eget veinett. Fylkesveinettet i vårt langstrakte, vakre land er omfattende og har viktige funksjoner som sikrer et helhetlig veinett for persontransport, for næringsliv og selvfølgelig også for den samlede beredskapen. Derfor er det mange viktige fylkesveier i landet vårt som tjener mange viktige funksjoner. Jeg har tillit til at fylkeskommunene er seg sitt ansvar bevisst, og at de prioriterer utbedringer av viktige deler av eget veinett, basert på de behovene en ser er viktigst regionalt og lokalt.

Regjeringen legger i ny Nasjonal transportplan 2025–2036 opp til et kraftig løft for fylkesveiene. Dette er noe Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har vært enige om, og noe Arbeiderparti-regjeringen har alle intensjoner om å følge opp. Vi følger nå opp denne planen med en økning på om lag 480 mill. kr, nesten en halv milliard kroner, til fylkesvei i 2025-budsjettet. Størstedelen av denne økningen går nettopp til opprustning og fornying av fylkesveinettet i rammetilskuddet til fylkeskommuner. Av økningen går om lag 29 mill. kr til Trøndelag.

I tillegg til dette kommer ordningen med rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene. Det er en regelstyrt ordning som følger rentenivået. I 2025 utgjør den i underkant av 49 mill. kr for Trøndelag.

Jeg vil legge til at regjeringen også har opprettet en ny tilskuddsordning til militær mobilitet på fylkesvei. Tilskuddet er øremerket til 14 bruer på fylkesveinettet i fylkeskommunene Akershus, Innlandet, Trøndelag, Troms og Vestland. Dette tilskuddet setter fylkeskommunene i stand til å gjennomføre tiltak på de identifiserte bruene, som er kritiske for militær mobilitet, som også representanten er opptatt av i sitt spørsmål.

Regjeringen har også over flere år styrket de økonomiske rammebetingelsene for fylkeskommunene gjennom økning av de frie inntektene. I fjor la regjeringen fram en tilleggsproposisjon med forslag om å øke fylkeskommunenes frie inntekter med 700 mill. kr i 2024, og ytterligere 700 mill. kr i 2025. Bevilgningen for 2025 er en varig endring, som fylkeskommunene da kan planlegge for også i årene som kommer.

I sum bidrar det jeg nå har sagt, til å sette fylkeskommunene i stand til å prioritere fylkesveinettet.

Maren Grøthe (Sp) [12:04:09]: Jeg takker for svaret. Vi er enige om at fylkesveier er et fylkeskommunalt ansvar, men jeg forventer jo at når det er så store nasjonale grep som påvirker fylkesveiene, bør man tenke på om vi også bør bære kostnadene av det nasjonalt. Det burde vært slik.

Jeg er glad for at vi sammen har fått på plass mer penger både til fylkesveier og til fylkeskommuner de siste årene. Samtidig vet vi veldig godt at fylkeskommunene ikke akkurat har en overflod av penger, og at vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier allerede er på mellom 86 mrd. kr og 89 mrd. kr. I tillegg øker det hvert eneste år. Dette er et av flere lignende eksempler i Norge, så da vil jeg likevel spørre statsråden: Er man ikke villig til å være med og se på løsninger for å kompensere for disse ødelagte fylkesveiene utover den ordinære rammen til fylkeskommunen?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:04:58]: Jeg tror det er et viktig prinsipp å holde fast ved at vi finansierer infrastruktur, tiltak og prosjekter på en slik måte at de som har ansvaret for noe – i dette tilfellet fylkesveiene – også er de som prioriterer hvilke tiltak som skal gjennomføres, i henhold til den rammen de har. Det at vi faktisk har økt bevilgningene til fylkesveier, og det at vi planlegger for en videre vekst i bevilgningene gjennom Nasjonal transportplan, gjør jo at fylkeskommunene også får et noe større økonomisk handlingsrom til å gjøre de løftene som er nødvendige.

Jeg skal være den første til å erkjenne at det er store behov over hele landet. Det er mange investeringer som skal gjøres i årene framover. Det er viktig at landet vårt er bundet sammen på en god måte, og at det er trygt å kjøre bil og ferdes i kollektivtrafikken i bygdene, akkurat slik det er i byene. Vi har jo opprettet denne nye tilskuddsord-

ningen for militær mobilitet på fylkesvei nettopp for å kompensere for noen av disse kostnadene som kommer, og det tror vi kommer til å virke etter hensikten.

Maren Grøthe (Sp) [12:06:00]: Jeg er glad for at statsråden er enig i at fylkesveinettet er veldig viktig. Vi i Senterpartiet mener også at fylkesveier er avgjørende både for bolyst og for næringsliv i fylkene våre. Likevel ser vi dessverre at de sakker akterut. Som jeg nevnte tidligere, er vedlikeholdsetterslepet nå på opp mot 89 mrd. kr, og det øker dessverre hvert eneste år. Til tross for økte bevilgninger til fylkene ser vi at rammene blir for små.

Jeg kan nevne i fleng bare fra mitt valgdistrikt: På mandag var jeg med en entreprenør og så på hullene i fv. 65 mellom Halså og Ringdal, som det nå ikke kan drives vintervedlikehold på fordi veien er for dårlig. Vi har fv. 30 mellom Støren og Røros og fv. 710 mot Agdenes. Også i min egen grend er det en fylkesvei som gjerne skulle ha vært asfaltert.

Slik kunne vi nok ha fortsatt i veldig, veldig mange fylker rundt om, så jeg lurer likevel på om statsråden anerkjenner behovet og at vi ikke har kommet langt nok når det gjelder fylkesveier. Hva vil statsråden gjøre for å få på plass et fylkesveiløft i årene som kommer?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:07:03]: Jeg mener at Nasjonal transportplan, som Stortinget har sluttet seg til, og som Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen la fram sammen, er et løft for fylkesveiene, for den varsler varige bevilgningsøkninger til dette formålet. Det følger vi nå lojalt opp, bl.a. med budsjettøkningene for 2025, som jeg redegjorde for. Dette handler også om rammefinansieringen til fylkene våre, at de får større handlingsrom til å kunne prioritere viktige oppgaver. En viktig oppgave fylkeskommunene har, er nettopp å eie, drifte, vedlikeholde og utvikle fylkesveinettet, og det vet jeg mange fylkespolitikere også er opptatt av.

Vi kommer til å fortsette denne innsatsen, men det vil jo alltid være behov. Vi blir aldri ferdig med å bygge veier i Norge, både fordi demografien endrer seg, og fordi befolkningsmønster og atferd endrer seg. Det vil oppstå nye behov, også knyttet til sikkerhet og beredskap, og vi må også vedlikeholde og oppgradere det vi allerede har. Dette vil være en kontinuerlig prosess som vi må prioritere i årene framover.

Spørsmål 6

Presidenten [12:08:07]: Dette spørsmålet, fra representanten Bård Ludvig Thorheim til samferdselsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:08:29]: «Nordlandsbanen trenger akutt utbedring, Ofotbanen trenger kryssningsspor og en plan for dobbeltspor, E10 i Lofoten prioriteres ikke av regjeringen på tross av klare forventninger fra opposisjonen, og utbedring av den trafikkløse E6 Saltdal er utsatt på ubestemt tid etter at Støre-regjeringen overførte prosjektet fra Nye Veier, hvor det var prioritert først, til Statens vegvesen, hvor det er prioritert sist. Og det gis smuler til fylkesveier i Nordland.

Kjenner Støre-regjeringens nedprioritering av Nordland ingen grenser?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:09:23]: Takk for spørsmålet. Først vil jeg si at jeg ikke kjenner meg igjen i premissene representanten Thorheim la i sitt spørsmål. Det gis inntrykk av at regjeringen nedprioriterer Nordland. Tvert imot, denne regjeringen har prioritert midler til noen av de viktigste og største samferdselsprosjektene i Norge nettopp til Nordland.

La meg få gi noen eksempler. Akkurat nå pågår det bl.a. full utbygging av prosjektet E10/rv. 85 Tjeldsund–Gullesfjordbotn–Langvassbukta og ny E6 på Helgeland. Samlet har disse en kostnadsramme på over 32 mrd. kr. Regjeringen har også varslet oppstart i år for ny E6 mellom Megården og Sommerset med en kostnadsramme på 7,4 mrd. kr.

I tillegg vil Statens vegvesen i løpet av året legge opp til å starte opp flere viktige tiltak på den viktige innfartsveien til Bodø, på strekningen rv. 80 mellom Bodø og Fauske, samt mindre investeringstiltak i regionen. Det kommer altså på toppen av de titalls milliardene jeg nå har nevnt.

Så har vi prosjektene E10 Nappstraumen–Å og E6 Sørøya–Borkamo, som er prioritert i regjeringens framlagte Nasjonal transportplan for 2025–2036 og nå også ligger inne i Statens vegvesens planportefølje.

Vi legger i Nasjonal transportplan opp til et kraftig løft for fylkesveiene. Dette ble fulgt opp konkret i forslaget til 2025-budsjettet, der vi prioriterte en økning på nesten en halv milliard kroner til fylkesvei, hvorav 63 mill. kr går til Nordland. I tillegg kommer økte midler i rammetilskuddet til fylkeskommunene, herunder Nordland.

Også på jernbanen skjer det mye i nord. Nordlandsbanen er en av de første strekningene som nå får et nytt, sikrere og mer pålitelig signalsystem, ERTMS. Planleggingen av elektrifiseringen av den sørligste delen av banen mellom Stjørdal og Steinkjer er i gang. Det er også bestilt nye og komfortable fjerntog til Nordlandsbanen, som er planlagt levert om fire til fem år. Her skjer det mye i Nordland, og det er veldig bra, for det er et viktig fylke, en viktig landsdel.

I tillegg til vei og bane bygges det nå to store lufthavnprosjekter i regionen. Vi får splitter nye og topp

moderne lufthavner i Mo i Rana og i Bodø. Disse har kostnadsrammer på til sammen 12,4 mrd. kr og er finansiert av staten og lokale bidrag. Regjeringen bruker om lag 1 mrd. kr årlig på å sikre et regionalt flyrutetilbud i Nordland etter at vi i 2024 halverte maksimaltakstene på FOT-rutene. Vi bruker også om lag 1,2 mrd. kr i år for å sikre daglige anløp til alle havner og på kystruten Bergen–Kirkenes.

Sannheten er altså at med denne regjeringen blir Nordland fylke prioritert, og det har jeg nå redegjort for.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:12:17]: Det er hyggelig at statsråden nevner de mange prosjektene Solberg-regjeringen satte i gang. Dessuten luktet det nylagt asfalt over hele Helgeland da vi bygde ut 50 pst. mer riksvei enn de rød-grønne.

Vi har altså flertallsvedtak i NTP som regjeringen ser helt bort fra, om tidlig oppstart av E10 i Lofoten – det er turistinnrykk der på smale og rasutsatte veier – og kryssningsspor på Ofotbanen. Stoltenberg sa at det var viktig sikkerhetspolitisk. Det følges ikke opp. I tillegg gjelder det fylkesveiene, hvor vi har et enormt etterslep i Nordland, og hvor det er flertallsvedtak på at vi trenger mer penger til det.

I tillegg er E6 Saltdal, som regjeringen sa de skulle få fart på, altså lagt helt sist i prioriteringen fra Statens vegvesen til etter 2030 en eller annen gang. Det er helt i det blå. Siste sjanse er revidert nasjonalbudsjett i morgen. Hva kommer til Nordland til disse prosjektene da?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:13:18]: Jeg må nesten minne representanten om hva han stilte spørsmål om, og det var om Støre-regjeringens såkalte nedprioritering av Nordland ikke kjenner noen grenser. Nå har jeg akkurat redegjort for samferdselsprosjekter, infrastrukturprosjekter, på godt over 50 mrd. kr som nå gjennomføres i Nordland. Det er jeg veldig glad for, for det er et viktig fylke, og det er store behov. Vi følger opp både Nasjonal transportplan og andre forpliktelser. Dette er også en viktig del av nordområdesatsingen til denne regjeringen. Det er altså grunnleggende og beviselig galt å fare rundt med påstander om at Nordland blir nedprioritert.

Vi er klar over at det er store behov også i årene framover. Det er det i Nordland som i alle de andre fylkene og landsdelene. Derfor har vi lagt fram en nasjonal transportplan som et bredt flertall i Stortinget har sluttet seg til, og som inneholder ganske klare forpliktelser for hva vi skal prioritere i årene framover. Det er også en realistisk plan vi håper kan gjennomføres, og det i kombinasjon med økte investeringer i kommunene og fylkeskommunene gjør også at det blir mer rom for å prioritere samferdsel framover.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:14:24]: Solberg-regjeringen la opp til en høy prioritering av Nordland rett og slett på grunn av de store geografiske avstandene kombinert med at det er et av de største eksportfylkene i landet. For at vi skal få verdiskaping som kommer hele landet til gode, trenger vi mye samferdsel. Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på de prioriteringene i NTP som regjeringen da igjen ser bort fra.

Man skulle tro at det mest akutte, Nordlandsbanen, hvert fall skulle bli prioritert. Jeg er veldig spent på om det kommer penger til Nordlandsbanen i revidert nasjonalbudsjett i morgen. Hadde det vært den regulære jernbanen gjennom et fylke som ikke hadde vært oppe og gått et annet sted i landet, hadde det ikke vært akseptert. Jeg snakker med masse folk som tar kontakt og er veldig frustrert over det. I tillegg er det bedrifter som får dagmulkter fordi de ikke får levert varer, og vi vet også at nattoget ikke kommer fram. Det kommer i gang rundt 2030 engang. Hva vil statsråden gjøre med det?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:15:27]: Som jeg redegjorde for i det første svaret, gjennomføres det nå en rekke tiltak og prosjekter knyttet til Nordlandsbanen, som handler både om å utbedre og modernisere det vi har, og om nye, store anskaffelser og investeringer, bl.a. nye tog, elektrifisering og nytt signalsystem, som også vil bidra til færre feil og avvik. Det investeres stort, og det er behov også framover.

Selvfølgelig har regjeringen alle intensjoner om å følge opp – og har så langt vist at vi følger opp – Nasjonal transportplan. Problemet med de foregående nasjonale transportplanene, som også representantens parti, Høyre, har et stort ansvar for, er at det har vært urealistiske planer som ikke har vært mulig å gjennomføre. Det har skapt stor usikkerhet, ikke minst i Distrikts-Norge, om hva som faktisk kommer, og hva som ikke kommer. Denne regjeringen har i hvert fall vært ærlig på hva vi kan prioritere, og har lagt fram en plan som skal gjennomføres.

Jeg kan ikke si hva som står i revidert nasjonalbudsjett i morgen, men vil understreke at hovedformålet i finanspolitikken nå er å få prisveksten ned, samtidig som vi holder ledigheten lav og sysselsettingen høy.

Spørsmål 7

Fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til samferdselsministeren:

«Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering har gjennomført eit viktig oppryddingsarbeid etter Solberg-regjeringa si liberalisering av drosjenæringa, men vi er langt frå i mål med alle tiltaka som må til. Det er svært viktig med framdrift i det vidare arbeidet. Drosjeutvalet

leverte i fjor sommar den andre delrapporten, og statsråden meldte for ei tid tilbake at regjeringa ville leggje fram ein proposisjon om saka som kunne handsamast i vårsesjonen.

Når vert denne proposisjonen framlagd, og kva for nye tiltak meiner statsråden er viktigast å gjennomføre?»

Spørsmål 8

Fra representanten Hege Bae Nyholt til kunnskapsministeren:

«Utdanningsforbundet i Akershus har dokumentert at barnehagene der bare oppnår bemanningsnormen 20 pst. av åpningstida. Regjeringa har nylig lagt fram en veileder for tilstrekkelig bemanning i barnehagen. Det er mye godt i denne veilederen, men den løser ikke det underliggende problemet. Barnehagene trenger flere folk, og da trengs det mer penger til bemanning. Og staten sitter på den største pengesekken.

Hvorfor vil ikke regjeringa gjøre mer for å styrke bemanningen i norske barnehager?»

Presidenten [12:16:32]: Disse spørsmålene er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 9

Eivind Drivenes (Sp) [12:16:43]: «Miljødirektoratet har autorisert fire villakssentere som departementet også har behandlet klage på, og Nasjonalt villakssenter i Kvåsfossen tapte denne runden. Sett utenfra virker det som at kravene direktoratet satte til senterne, fraveket i behandlingen av villakssenteret i Kvåsfossen sin søknad. De hadde lokal og regional forvaltning i ryggen, høye besøkstall, høy grad av formidling og laksetrapp m.m. Staten har snudd ryggen til kanskje det fremste villakssenteret i Norge.

Hvorfor fravikes kravene i søknaden, og kan statsråden gjøre noe for Nasjonalt villakssenter i Kvåsfossen?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:17:23]: Jeg vil takke representanten Drivenes for spørsmålet om Kvåsfossen villakssenter.

Det ble i 2023 igangsatt en prosess om autorisering av besøkssentre for villaks. Prosessen ble varslet i Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon for 2024 og fulgt opp av Miljødirektoratet med en utlysning av fire villakssentre i mai 2024.

Totalt ni sentre søkte om autorisasjon. Søknadene oversteg dermed de økonomiske rammene for ordningen. Sentrene som ble autorisert som besøkssentre for villaks, var Lærdal, Mandalselva, Gaula og Tana-Joddu. Kvåsfossen er blant sentrene som ikke ble autorisert.

Kvåsfossen har klaget på vedtaket, og Klima- og miljødepartementet har opprettholdt Miljødirektoratets avslag.

Jeg vil framheve at søknadene er vurdert i tråd med kravene til autorisasjon. Vurderingene av hvilke fire søkere som skulle autoriseres, ble gjort på bakgrunn av generelle autorisasjonskrav og særlige krav som gjelder for besøkssentre for villaks. Utlysningsteksten, der det bl.a. ble nevnt at det skal sikres en god geografisk spredning av sentrene, ble også lagt til grunn.

Klima- og miljødepartementet vurderer at Kvåsfossen villakssenter på en god måte oppfyller de mål og kriterier som er satt for ordningen. Senteret er derfor godt kvalifisert til en autorisasjon.

Miljødirektoratet mottok imidlertid ni søknader. På bakgrunn av at det kun var rom for å gi autorisasjon til fire villakssentre, måtte Miljødirektoratet prioritere mellom prosjekter som var kvalifisert. Det betyr at også prosjekter som oppfyller de mål og kriterier som er satt for ordningen, ikke nødvendigvis kunne prioriteres.

I tråd med hensynet til å sikre geografisk spredning av sentrene sammenlignet Miljødirektoratet søknadene fra Kvåsfossen og Mandalselva. Direktoratet valgte å legge avgjørende vekt på kravet om lokal forankring i etablering og drift, herunder styresammensetning. Departementet støtter direktoratet i det valget, da dette er et forhold knyttet til målene og kriteriene for ordningen som kan bidra til den vanskelige jobben det har vært å skille mellom søknadene fra Kvåsfossen og Namdalselva.

Departementet kom som direktoratet til at søknaden fra Kvåsfossen ikke prioriteres, ut fra en vurdering av lokal forankring i senterets etablering og drift og hensynet til geografisk spredning mellom sentrene.

I en situasjon der antall søkere oversteg rammene for ordningen, måtte miljøforvaltningen gjøre en prioritering mellom flere gode kandidater, herunder Kvåsfossen.

Representanten Drivenes spør om statsråden kan gjøre noe for Nasjonalt villakssenter i Kvåsfossen. Det er kun autoriserte sentre som kan søke om grunntilskudd over besøkssenterordningen. Kvåsfossen villakssenter kan imidlertid søke om tilskudd til utstillinger og informasjonstiltak over ordningen på lik linje med andre som arbeider med naturinformasjon, som museer og stiftelser.

Eivind Drivenes (Sp) [12:20:20]: Jeg takker statsråden for svaret. Kvåsfossen leverte sin søknad komplett innen fristen, og de hadde dokumentert sin fagkompetanse – nåværende og ønske om framtidig hvis de ble villakssenter for framtiden. De har kanskje et av de fremste miljøene innenfor fiskeforvaltning på Sørlandet.

det tilknyttet seg. Det er det ingen andre som kan skilte med. Kvåsfossen har to kommunestyrevedtak, begge kommunene i Lygnavassdraget. De har fylkeskommunens og statsforvalterens støtte. Det har ikke alle andre.

Ministeren nevnte styresammensetning. Det skulle være et eget styre for hvert villakssenter. Det var ikke krav om at det skulle være lokale med i den utstrekning som det tydeligvis er blitt lagt vekt på, så jeg skjønner ikke helt at kriteriene er blitt fulgt.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:21:26]: Jeg er enig med representanten i at dette har vært to gode søknader. Derfor har avveiningen mellom de to gode søknadene heller på ingen måte vært enkel.

På Kvåsfossen består styret av representanter fra to eiere, LOGO AS og Natur Norge AS. Med det mener vi at de har mindre lokal forankring enn styret fra Mandalselva, som ble etablert på initiativ fra flerbruksplanen for Mandalsvassdraget, og som består av sju personer, bl.a. elveeiere og personer fra kommune og næringsliv. Vi har støttet direktoratet i valget. Vi mener det er ett forhold knyttet til målene og kriteriene for ordningene som kan bidra til å skille de to gode søknadene. Jeg vil gjenta: Det var ingen enkel vurdering mellom de to. Det har vært to gode søknader, og så har vi, f.eks. ut fra hensynet til geografisk representasjon, likevel vært nødt til å ta et valg mellom de to.

Eivind Drivenes (Sp) [12:22:27]: Besøkstall var et av kriteriene. Der er Kvåsfossen langt foran mange av de andre søknadene. Et av kravene var at det skulle være tilknytning mot skole og den type ting, og Kvåsfossen har veldig mange skoleklasser og lærere på opplæring. De har også alt nå, før de søkte, innfridd åpningstidene på 1 000 timer og 150 dager i året, og de har et godt utredet prosjekt. Det er velutprøvd. Den norske offentligheten har vært med og satset 22 mill. kr inn i anlegget, i tillegg til privat kapital. Dette er kanskje en av de fremste turistattraksjonene i regionen Lister. Jeg skjønner ikke at de har kunnet ramle sånn ut. Jeg lurer egentlig på om det er et litt mer politisk vedtak enn et faglig fundert vedtak.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:23:24]: For å ta det siste til slutt: Jeg legger til grunn at Miljødirektoratet fatter faglig funderte vedtak. Det er det faglig funderte vedtaket til Miljødirektoratet som departementet har bekreftet.

Jeg har forståelse for perspektivet knyttet til f.eks. høye besøkstall, og det er i og for seg et relevant argument å trekke fram i denne sammenhengen. Så vil jeg peke på at det under ordningen ikke er noe krav til besøk av et gitt omfang utover at det må være et tilstrekkelig besøksgrunnlag. Det er også grunn til å forvente at

Kvåsfossen, som til nå har hatt en vedvarende statlig medfinansiering, f.eks. vil kunne operere med en annen bemanning og åpningstid enn senteret ved Mandalselva, som til nå har vært drevet på dugnad.

Igjen: Dette er ingen enkel avveining. Det er to gode søknader som har kommet, og departementet har vært nødt til å ta et valg mellom de to.

Spørsmål 10

Svein Harberg (H) [12:24:36]: «Nasjonalt villakssenter i Kvåsfossen fikk avslag på søknaden om å være et av fire besøkssenter for villaks. Senteret er etablert, oppfyller kriteriene og driver i dag et godt besøkssenter med kunnskapsformidling, og registrering av fisk i laksetrappen. Det er bygget opp gjennom lokalt og regionalt spleiselag, engasjement og støtte og offentlig støtte til drift gjennom Nasjonalt villakssenter. Det virker uklokt at kompetansemiljøet og investeringen nå ikke skal få fortsette.

Vil statsråden åpne for hjelp til videre drift av senteret?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:25:20]: Jeg vil takke representanten Harberg for spørsmålet om Kvåsfossen villakssenter. Harberg tar opp mye av det samme som representanten Drivenes tok opp i det forrige spørsmålet. Jeg vil derfor prøve å holde svaret mitt kort.

Først vil jeg framheve at Kvåsfossen er et flott villakssenter med god kompetanse og formidlingsevne og stort engasjement for villaksen. Klima- og miljødepartementet vurderer at Kvåsfossen villakssenter på en god måte oppfyller de mål og kriterier som er satt for besøkssenterordningen.

Miljødirektoratet mottok som nevnt ni søknader. På bakgrunn av at det kun var rom for å gi autorisasjon til fire villakssentere, måtte Miljødirektoratet prioritere mellom flere kvalifiserte prosjekter. Dette betyr at også prosjekter som oppfyller de målene og kriteriene som er satt for ordningen, ikke nødvendigvis kan prioriteres. Kvåsfossen er blant sentrene som ikke ble prioritert for autorisering, slik jeg gjorde nærmere rede for i svaret på forrige spørsmål fra representanten Drivenes.

Representanten spør om jeg vil åpne for hjelp til videre drift av senteret. Jeg vil igjen trekke fram autorisasjonsordningen vi har for Norges besøkssentre. Vi har 45 autoriserte besøkssentre i Norge, fordelt på temaene nasjonalpark, våtmark, skog, rovdyr, villaks, villrein, verdensarv og Oslofjorden. Det er etablert en ordning for autorisasjon. Dette mener jeg er en viktig ordning for å sikre god kvalitet, på faglig grunnlag, på de mange besøkssentrene våre.

Det er kun de autoriserte sentrene som kan søke om grunntilskudd over ordningen. Et senter autoriseres for fem år av gangen. Autoriserte besøkssentre skal reautoriseres hvert femte år for å sikre at sentrene oppfyller de kravene vi stiller. Jeg mener det er viktig at vi holder på denne ordningen, nettopp for å sikre at Norges besøkssentre har god kvalitet og oppfyller kravene vi setter. Derfor ønsker jeg ikke å åpne for at uautoriserte sentre, herunder Kvåsfossen, skal motta grunntilskudd over besøkssenterordningen.

Selv om Kvåsfossen villakssenter ikke kan søke om grunntilskudd over ordningen, vil jeg avslutningsvis igjen vise til at Kvåsfossen over ordningen kan søke om tilskudd til utstillinger og informasjonstiltak.

Svein Harberg (H) [12:27:34]: Først vil jeg bare minne om at denne fossen ligger nær tettstedet Kvås, og det er Kvåsfossen villakssenter vi snakker om.

Så hører jeg at statsråden er opptatt av at disse nå er autorisert, og at det er en faglig vurdering. Ja, det skjønner jeg at statsråden må forholde seg til. Jeg synes Drivenes på en god måte stilte spørsmål ved noen av de faglige vurderingene, og det underlige er at statsråden ser helt bort fra det som har vært før – nå skal vi liksom begynne med blanke ark. Det har vært en ordning for å få på plass villakssenteret, finansiert gjennom Nasjonalt villakssenter. Kvåsfossen var helt sentral i det. Det er det eneste senteret i Norge som kan vise villaksen i laksetrapp i sitt senter. Det er det senteret som har fått det til, som er etablert, og som det er investert i. De investeringene og det kompetansemiljøet skal vi se bort fra for å starte helt på nytt. Synes det naturlig?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:28:39]: For det første må jeg få lov til å si at jeg stiller meg noe undrende til deler av den kritikken dette stammer fra. Den gjennomgangen man har gjort av navngitte tilskuddsposter på statsbudsjettet, der man bevisst har tatt en overgang fra å gi direkte tilskudd over statsbudsjettet til f.eks. en autorisasjonsordning – slik vi nå får på plass for de nasjonale villakssentrene – oppfatter jeg er en retning også Høyre har stilt seg bak.

Det betyr nødvendigvis at vi må gjennomføre åpne søknader, som i dette tilfellet, hvor det kan være flere kvalifiserte enn det det er grunnlag for å gi støtte til. Det er ikke enkelt, og det har jeg forståelse for. Det kan komme inn flere gode søknader i en region – noe som har skjedd i dette tilfellet – men da må vi også akseptere konsekvensene, som er at vi må velge mellom noen av de gode søknadene som har kommet inn.

Svein Harberg (H) [12:29:40]: Dette har ikke noe å gjøre med hva Høyre mener om slike ordninger eller ikke. Dette har å gjøre med overgangen fra noe som er

blitt etablert – med offentlig støtte – for at det skal etableres senter for publikum der de skal kunne oppleve og lære om villaksen i sitt rette miljø. Det eneste stedet i Norge hvor de kan det, er på Kvåsfossen villakssenter. Ingen av de andre har laksen i laksetrapp. De har dem i et akvarium. Ingen av de andre kan på samme måte vise det som er noe av hensikten med hele ordningen. Den overgangen er det som blir kritisert. Jeg har også sammenlignet kriteriene på de forskjellige sentrene, og når det sies «geografisk spredning», er det ikke stor geografisk forskjell på Kvås og Mandal.

Vil statsråden se på om det går an å utvide ordningen, slik at vi kan ha fem kvalifiserte villakssentre?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:30:39]: Hovedpoenget med å ha geografisk spredning er nettopp at vi ikke skal ha for mange sentre i én region, slik at vi legger til grunn at folk kan være med og lære om villaksen i hele landet vårt.

Jeg har stor respekt for at representanten i sin vurdering kommer til en annen konklusjon enn det Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet har kommet fram til. Samtidig har ikke jeg noe behov i denne saken for å snakke ned senteret i Mandalselva. Jeg opplever at det er et veldig godt senter, som har alle forutsetninger på plass for å kunne være med og være et nasjonalt villakssenter og ta sin del av ansvaret for at folk får både oppleve, kjenne til og lære om villaksen vår.

Jeg skjønner at en slik prioritering ved en endring der vi får på plass en autorisasjonsmodell, kan være krevende. Det har jeg stor respekt for, men jeg mener likevel det valget vi har gjort i denne saken, er riktig.

Spørsmål 11

Sofie Marhaug (R) [12:31:51]: «Den 8. mai ble det kjent at Miljødirektoratet har påvist en rekke avvik hos Equinor, og at direktoratet vil anmelde selskapet for oljeutslipp fra Njord-feltet som fant sted på nyttårsaften.

Kan statsråden fortelle mer om innholdet i kritikken fra Miljødirektoratet og omfanget av ulykken?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:32:16]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg har fått opplyst fra Miljødirektoratet at Equinor 31. desember 2024 hadde et ulovlig utslipp av om lag 75 m³ råolje fra plattformen Njord A i Norskehavet. Utslipet ble ikke oppdaget og stoppet før etter om lag to timer. Et beredskapsfartøy som ankom Njord A natt til 1. januar 2025, gjennomførte flere søk uten å finne oljeflaket. Equinor antok at oljeutslippet mest sannsynlig var løst i vannmassene, og avsluttet beredskapsaksjonen.

Kystverket, som er tilsynsmyndighet for oljevernaksjonen, konstaterte 20. februar at oljeklumper funnet på Frøya 12. februar stammet fra Njord. Dette er den første hendelsen vi kjenner til hvor råolje fra norsk sokkel har nådd land. Det er funnet oljeklumper fra Njord fra Frøya i sør til Vega i nord. Equinor har anslått at ca. 20 m³ olje kan ha drevet på land.

Den 28. april opplyste Equinor at om lag 9 m³ oljeklumper er samlet opp. Fordi oljeklumpene er spredt over et stort område og kan ligge gjemt under steiner, tang og annen vegetasjon, er det ikke sannsynlig at Equinor vil klare å finne og fjerne alle oljeklumper som har nådd land. Miljødirektoratet vet foreløpig ikke om oljen har gitt skader i naturen, og enkeltindivider vil kunne eksponeres og skades også framover.

Miljødirektoratet gjennomførte tilsyn med Equinor Njord i februar og mars 2025. Tilsynet resulterte ifølge Miljødirektoratet i tre avvik knyttet til hendelsen:

Avvik 1: Tiden det tok før utslippet ble oppdaget, er et brudd på kravet om raskest mulig å oppdage akutt forurensning. Det skjedde et ulovlig utslipp, og det tok for lang tid før utslippet ble oppdaget. Etter aktivitetsforskriften § 57 skal operatøren oppdage utslippet så raskt som mulig, og svikt i flere utslippsrelevante systemer gjorde at utslippet ikke ble oppdaget før etter to timer.

Avvik 2: Equinor Njords beredskapsrespons etter utslippet var mangelfull. Etter Miljødirektoratets vurdering burde Equinor forstått at oljen kunne nå land, og ikke avsluttet beredskapsaksjonen. Produksjonen 31. mars var 90 pst. såkalt Fenja-olje, og Fenja-oljen er voksrisk og danner klumper, som kan være vanskeligere å oppdage med oljeradar enn tradisjonelle oljeflak. Oljen løses mindre opp i vannmassene enn andre råoljer. Equinor var kjent med dette, men informasjonen ble ikke kommunisert til beredskapsfartøy eller vurdert under aksjonen offshore. Manglende drivbaneberegninger gjorde at søket etter oljen ble gjennomført på feil sted.

Avvik 3: Equinor Njords oljevernberedskapsplan tok ikke godt nok hensyn til at Fenja-oljen nå dominerer produksjonen, til tross for at produksjonen av Fenja-olje har pågått siden 2023. Miljødirektoratet påpeker i en anmerkning at planen ikke er utformet på en måte som gjør det lett for brukere å skjønne hvordan oljetypen skal hensyntas i en beredskapssituasjon.

Miljødirektoratet ser alvorlig på avvikene og har varslet at de vil anmelde Equinor. Havindustritilsynet har også varslet at de vil granske denne hendelsen.

Sofie Marhaug (R) [12:35:15]: Tusen takk for svaret. Det er jo veldig alvorlige avvik som her beskrives. Politikere i Norge er ofte veldig stolte av de ti oljebudene, og oljebud nr. 4 sier «at utviklingen av en oljeindustri må skje under nødvendig hensyn til eksisterende næ-

ringsvirksomhet og til natur- og miljøvern». Det er kanskje det siste som har blitt brutt her.

Samtidig har Stortinget nylig åpnet for at man skal lyse ut 26. konsesjonsrunde i neste stortingsperiode. Vi vet ikke akkurat hvor det blir, men det kan være snakk om lenger nord i Barentshavet, Lofoten, Vesterålen og Senja, Skagerrak – områder som har det felles at det er større konflikter, både med eksisterende næringsvirksomhet og med sårbar natur.

Mitt første oppfølgingsspørsmål er om statsråden er bekymret for tilsvarende ulykker hvis man åpner opp for oljeleting på nye og mer sårbare steder.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:36:21]: Dette er en hendelse jeg selvfølgelig ser svært alvorlig på. Vi har et strengt regelverk i Norge, og det regelverket skal følges. Heldigvis følges stort sett regelverket. Vi har nå en bedre miljøsituasjon knyttet til olje- og gassproduksjon i Norge enn i mange andre land. Som jeg sa i mitt første svar: Dette er den første hendelsen vi kjenner til hvor råolje fra norsk sokkel har nådd land.

Vi har også viktige virkemidler for å sørge for at de områdene som er særlig sårbare, blir tatt vare på på en god måte. Vi har de helhetlige forvaltningsplanene, hvor vi gjennom Stortinget setter områdespesifikke rammer for petroleumsvirksomheten, nettopp for å unngå skade på verdifull og sårbar natur. Der gjorde vi viktige endringer i den forrige revideringen, og jeg er sikker på at det blir relevant å diskutere de områdespesifikke rammene også ved den neste revideringen av den helhetlige forvaltningsplanen.

Sofie Marhaug (R) [12:37:23]: Tusen takk for svaret. Det jeg lurer på, og som jeg gjerne vil ha et litt tydeligere svar på fra statsråden, knytter seg til bekymringen ved tilsvarende ulykker hvis vi åpner opp for oljeleting og produksjon i nye og enda mer sårbare områder. Det er helt riktig at Norge sammenlignet med andre land, i hvert fall i perioder, sikkert har hatt en bedre forvaltning enn mange andre, også av hensyn til miljøet, men denne ulykken viser oss nettopp at dette også kan skje i Norge. Som statsråden også sa, er det første gang det treffer land. Det er jo en påminnelse om at dette kan skje i Norge.

Da lurer jeg på f.eks. Nordland VI, utenfor Lofoten, som mange partier ivrer for å åpne. Hvis vi hadde hatt en tilsvarende ulykke der, hva ville vært miljøkonsekvensene av det?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:38:26]: Det er det, sikkert forståelig nok, vanskelig for meg å kunne svare på på stående fot. Som representanten kjenner godt til, stemte ikke mitt parti for 26. konsesjonsrunde i Stortinget, og vi har også tydelige vedtak på at vi ikke

ønsker å åpne Lofoten, Vesterålen og Senja for olje- og gassaktivitet.

Jeg er opptatt av at vi alltid skal ha områdespesifikke rammer som reflekterer risikoen ved å drive aktivitet i ulike områder. Det er arbeidet vi i Norge har klart å forvalte på en helhetlig og klok måte gjennom de helhetlige forvaltningsplanene. Det er bakgrunnen for at vi f.eks. utvidet området rundt Bjørnøya. At vi har satt strengere krav til petroleumsvirksomheten i Barentshavet, er nettopp for å sørge for at vi begrenser risikoen for at det skjer hendelser som kan påvirke den sårbare naturen vår.

Spørsmål 12

Fra representanten Kari Mette Prestrud til justis- og beredskapsministeren:

«Før russefestivalen «Kaddatreffet» i Bærum kommune 25.–26. april gikk politiet ut og advarte om at arrangementet kunne tiltrekke seg barn og ungdom og sendte brev til videregående elever. Nordre Aker budstikke omtalte brevet, og har 20. april 2025 intervjuet en tidligere Blindern vgs-elev som sa at «Mange tar kokain ofte. Hele tiden». Den anonyme kildens første møte med narkotika var på ungdomsskolen.

Hvordan sikrer statsråden at barn og ungdom ikke møter på narkotika på skolen eller ved andre møteplasser for barn og unge?»

Presidenten [12:39:26]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 13

Presidenten [12:39:26]: Dette spørsmålet, fra representanten Marit Knutsdatter Strand til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av klima- og miljøministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:39:38]: Tusen takk til en sporty statsråd, som svarer på følgende innsendte spørsmål:

«Rusen har kommet til Biri. Det kommer voksne folk som selger ved skoleslutt, og det dannes møteplasser der det selges til ganske unge barn. Dette forgreiner seg fra byene og de voksne tar kontakt med ungdomsskoleelever for å få de til å selge stoff», sier Hege Ekhøy til GD 26. april.

Hvordan jobber statsråden for å hindre at ungdom rekrutteres til å selge narkotika eller ta del i narkotikakriminalitet?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen (A) [12:40:11]: Takk for et viktig spørsmål. Denne regjeringen har mål om at færrest mulig skal begynne med og bli avhengig av ulovlige rusmidler. Innsats mot de unge skal gis særlig prioritet.

I del to av regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet er de strafferettslige og straffeprosessuelle sidene ved reformen behandlet. Denne regjeringen slår tydelig fast at narkotika er, og skal fortsatt være, ulovlig. Det innebærer at politiet skal ha virkemidler til å avdekke narkotikabruk og gi reaksjoner, og i større grad kunne pålegge oppmøte hos rådgivende enhet for russaker. Vi har tro på at det kan ha en viktig preventiv effekt. At politiet har egnede virkemidler for å avdekke narkotikabruk, bidrar til å sikre at forbudet oppfattes som reelt i befolkningen, ikke minst blant ungdom.

Vi har tro på at unge kan ilegges reaksjoner med vilkår om kontakt med hjelpeapparatet, også når de ikke ber om det selv. Det er en mangel i dag. Når ungdom blir tatt for mindre mengder narkotika til egen bruk, skal de normalt gis en betinget påtaleunndlatelse med vilkår om å møte ved rådgivende enhet for russaker. Regjeringen ønsker samtidig å gi adgang til å illegge flere oppmøter over tid for å bygge tillit og bidra til å motivere barn og unge til å ta imot hjelp. Det er viktig å sikre at reaksjonene som ilegges, får størst mulig effekt for å forebygge videre bruk av ulovlige rusmidler.

I tillegg gir vi politiet hjemmel til å henvise personer til rådgivende enhet for russaker utenfor straffesakssporet. Det er et nytt forebyggende virkemiddel for politiet, som vil sørge for at flere personer får tilbud om hjelp for rusmiddelproblemer. Å få tilbud om hjelp skal ikke være ensbetydende med å bli gitt en straffereaksjon.

Vi kan ikke snakke om narkotika uten å snakke om organisert kriminalitet og gjengkriminalitet. Narkotika er den viktigste driveren i organisert kriminalitet, og kjøp og salg av narkotika bidrar til vold, utnyttelse av sårbare mennesker og støtte til kriminelle nettverk. Det gir utrygghet i våre nabolag. Gjengene har ingen plass i det norske samfunnet, og dem skal vi bekjempe. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2024–2025 bevilget 600 mill. kr med varig effekt til bekjempelse av organisert kriminalitet, herunder gjengkriminalitet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:42:36]: Takk for svar. FAU-leder Ekhøy sier videre: «[b]lant annet er rus blitt et tiltakende problem», «[d]et kommer voksne folk som selger ved skoleslutt, og det dannes møteplasser», «[d]ette forgreiner seg fra byene» og «[d]ette ønsker vi å observere og se hva vi kan forhindre».

I Innlandet er et stort narkotikanettverk nylig avdekket. I det senere har vi sett flere saker med forgrei-

ninger til kriminelle nettverk i Sverige, også i Stavanger, omtalt av Stavanger Aftenblad. Politiet slår fast at narkotika er driveren til mye annen alvorlig kriminalitet, som statsråden understreker her.

Hvor bekymret er statsråden for at ungdom i Stavanger, Biri og andre steder utsettes for narkotika og narkotikasalg og kan havne videre i alvorlig kriminalitet?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:43:28]: Denne typen eksempler er det ingen som ønsker velkommen, og de har heller ingen plass i vårt land. Jeg tror mange av oss kan føle på en utrygghet når vi hører om den typen eksempler, ikke minst på vegne av barna våre.

Nå er mine barn relativt unge fortsatt, men tanken på hvilket samfunn jeg ønsker at de skal vokse opp i, den tryggheten de skal ha for å unngå å bli møtt av personer som f.eks. tilbyr narkotika eller prøver å rekruttere dem til narkotikasalg, skal vi alle kunne kjenne på. Nettopp derfor mener jeg det er så bra at våre partier har funnet sammen om å styrke innsatsen mot den organiserte kriminaliteten, herunder gjengkriminaliteten. Det er et ekstremt viktig tiltak nettopp for at alle skal kunne føle på den tryggheten, og at vi skal unngå den typen eksempler som trekkes fram i spørsmålet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:44:28]: Alvoret er understreket, og midlene er i og for seg bevilget, men det er fortsatt spørsmål rundt politiets rom for å bruke strafferettslige virkemidler. I mars skrev Rogalands Avis om en mann som var dømt til et og et halvt års fengsel for store mengder amfetamin. Samtidig la politiet i april fram en tilstandsrapport der Sør-Vest politidistrikt kom høyere ut på ungdomskriminalitet enn Agder og Vest politidistrikter. Narkotikatellingen går ned hos politiet, mens Ungdata tilsier økt bruk i regionen statsråden er fra. Politiet peker på endret praksis rundt strafferettslige reaksjoner rundt narkotika som årsak.

For ungdom i Rogaland, i Oppland og ellers: Vil statsråden sikre at de strafferettslige reaksjonene for narkotika igjen gjør at politiet kan slå ned på og etterforske og forebygge at flere møter narkotika?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:45:25]: Regjeringen er svært opptatt av at politiet skal ha de verktøyene i verktøykassen de trenger for å kunne bekjempe dette problemet på en effektiv måte. Det er bakgrunnen for at vi, som jeg nevnte i mitt første svar, bl.a. gir politiet tydelige hjemler f.eks. til å kunne henvise personer til rådgivende enhet for russaker utenfor straffesakssporet. Det er et nytt forebyggende virkemiddel. Som alle vet, er det å forebygge i mange tilfeller det mest effektive tiltaket.

Jeg er også kjent med at flere har trukket fram at det kan være usikkerhet og utydelighet om hvilke virkemid-

ler politiet faktisk har. Det har regjeringen vært opptatt av å klargjøre. I den grad det har vært den typen uklarhet rundt politiets hjemler, opplever jeg at det er avklart på en god måte, etter regjeringens lovproposisjon til del to av rusreformen.

Spørsmål 14

Ingjerd Schie Schou (H) [12:46:32]: «Støre-regjeringen har forsømt Norads resultatportal, som Solberg-regjeringen tok initiativ til. Arbeiderpartiets program for neste stortingsperiode nevner ingenting om resultater i utviklingspolitikken.

Hva vil statsråden gjøre for at det norske folk skal få kunnskap om resultatene av norsk bistand?»

Statsråd Åsmund Aukrust [12:46:59]: At befolkningen har kunnskap om norsk bistand og resultatene av norsk bistand, har veldig høy prioritet for meg og for regjeringen. Dette er fellesskapets midler, og jeg mener at fellesskapet har krav på å vite hva midlene brukes til, og vite om alle de gode resultatene norsk bistand er med og bidrar til.

I Utenriksdepartementets hovedinstruks til Norad ble viktigheten av resultatkommunikasjon understreket. Der skriver vi:

«Norad skal sikre god formidling av resultatene av norsk bistand og utviklingssamarbeid, samt hvordan resultatene bidrar til gjennomføring av bærekraftsmålene.»

I Norads årsrapporter kommer det fram hvordan de arbeider med formidling av resultater i ulike kanaler.

I går morges var jeg på Norads store konferanse på Litteraturhuset. Det var fint å se et fullsatt litteraturhus på deres årlige konferanse, Tall som teller, der de formidler hva som har vært norsk bistand, hva de harde faktaene er. Dette var for 2024, sammenlignet med året før.

Når det gjelder Solberg-regjeringens ambisjoner for Norads resultatportal, vil jeg starte med å gi skryt. Jeg synes idéen var god, og jeg vil gi anerkjennelse for ambisjonen om å dele resultater for enkeltprosjekter. Utfordringen med prosjektet var at det ikke fantes gode tekniske løsninger for å få informasjonen fra de innsendte dokumentene inn i portalen. Alt dette måtte gjøres manuelt. Det var snakk om mer 3 000 tiltak, og det var ikke kapasitet til å følge opp dette på en god måte. Løsningen på dette var at man leide inn konsulenter som satt og klippet og limte manuelt.

Jeg synes det er en svært ineffektiv bruk av norske bistandspenger. Dem kan vi bruke på en annen måte. Derfor ble det besluttet ikke å tilføre nye midler til arbeidet med resultatportalen. Det var rett og slett en altfor kost-

bar ordning. Det som var Solberg-regjeringens initiativ, var ikke en levedyktig måte å gjøre det på. Jeg vil likevel ikke kritisere den forrige regjeringen for dette, for jeg mener idéen kan være god, og det må være lov til å prøve. Når man ser at dette ikke fungerer i praksis, legger man det til side.

Det betyr ikke at det ikke er svært viktig å arbeide videre med å få fram resultater. Blant annet har det vært jobbet med nettsiden bistandsresultater.no. Her formidler man den fullstendige bistandsstatikken, og der er det veldig mange gode statistikker å vise til. For eksempel viser de at de 10 mrd. kr vi har investert i Gavi mellom 2021 og 2025, har bidratt til å vaksinere 10 millioner barn og sannsynligvis reddet nærmere 2 millioner menneskeliv. Jeg mener dette er av den type informasjon det er veldig viktig at fellesskapet i Norge får kunnskap om.

Ingjerd Schie Schou (H) [12:49:59]: Takk til statsråden for svar og for anerkjennelse av resultatportalen. Hvis klipp-og-lim er det vanlige, må man jo komme vekk fra det og finne andre løsninger, og det finnes tekniske løsninger i stedet for å legge det vekk. Faktum når det gjelder norsk bistand, er at vi i Norge i fjor brukte 55,7 mrd. kr av norske skattebetaleres penger. Det er 2,9 mrd. kr mindre enn året før, en nedgang på 5 pst. Internasjonalt går det også den samme veien, med nedgang. Så vidt jeg husker fra de tallene som ble framlagt i går, gikk internasjonal bistand ned med 7 pst. USA nær halverer sin støtte, og de har stått for så mye som halvparten av det som har vært av bistands- og utviklingsmidler. Mange andre land reduserer også.

Da er det viktig å tenke nytt og annerledes, men også tenke at dokumentasjon er viktig. Vil statsråden gå vekk fra klipp-og-lim-prosjektet og finne andre løsninger, når ideen er god?

Statsråd Åsmund Aukrust [12:51:05]: Vi går definitivt bort fra den forrige regjeringens modell, som var klipp-og-lim. Vi jobber med en tilskuddsportal hvor alt dette skal kunne komme som informasjon ut, så det er det som er regjeringens veldig klare ambisjon. For min del er det høyt på min agenda å få informasjon ut. Jeg tror det er spesielt viktig i den tiden vi er i nå, hvor vi ser at det er mange angrep på bistand. Jeg vil si at tallene som ble formidlet i går, viser at Norge er i verdenstoppen av bistand, og bistanden vår har økt. Det som er unntaket, er den ettårs ekstrabevilgningen til den sørpakken som kom fra et så å si enstemmig storting i forbindelse med lanseringen av Nansen-programmet.

Samtidig er det ingen tvil om at internasjonal bistand står overfor veldig store utfordringer med de store bistandskuttene som gjøres, og jeg ser fram til å gå inn i en valgkamp hvor dette også kan bli resultatet i Norge –

den potensielle regjeringspartneren til Ingjerd Schou, Fremskrittspartiet, har foreslått å kutte en tredjedel av norsk bistand. Her har jeg gode resultater å vise til, så jeg gleder meg til spennende diskusjoner med Høyre og Fremskrittspartiet i valgkampen om dette temaet.

Ingjerd Schie Schou (H) [12:52:13]: Ja, de internasjonale tallene, men også de norske tallene, tilsier at vi må vite mer, også om hvilken effekt bistanden har. Sånn sett er resultatportalen helt avgjørende og høyst viktig. For Høyres del vil vi innrette bistanden slik at vi oppnår størst mulig effekt og også bidrar til systemendringer i landene vi engasjerer oss i. Vi mener også at antall mottakerland bør begrenses, og at bistanden må ha en mest mulig geografisk og tematisk konsentrasjon. Digitalisering og ny teknologi kan være med og bidra til dette. I tillegg kommer samarbeid med andre land som er innenfor de samme prosjektene Norge har, og ikke minst også en forventning til utviklingsorganisasjonene om at de ikke skal jobbe parallelt, men i større grad samordne seg og jobbe sammen.

For første gang er Europa største mottakerregion for norsk bistand. Det kommer jeg ikke til å kritisere, mye av dette går til Ukraina. Afrika får noe, men på langt nær så mye. Uansett: Hvordan ser tidsperspektivet ut for statsråden når det gjelder resultatportalen?

Statsråd Åsmund Aukrust [12:53:21]: Som sagt: Resultatportalen har vi lagt vekk. Resultatportalen kommer ikke til å komme opp å gå igjen. Jeg tror at Høyre her har forelsket seg i verktøyet, ikke i ideen om hva man skal oppnå. Det vi skal oppnå, er å få mer informasjon om resultatet av norsk bistand, og jeg mener at den daværende høyreregjeringens resultatportal var et veldig dårlig egnet verktøy – som det viste seg å være – og veldig ineffektivt bruk av skattebetalernes bistandspenger. Jeg er tilhenger av at bistandspengene skal brukes så effektivt som mulig, og da var resultatportalen en dårlig måte å gjøre det på.

Likevel: Vi står som sagt overfor veldig store utfordringer i internasjonal bistand, og jeg ser fram til at Norge her skal være en stemme som går mot strømmen, men det fordrer at det er dagens flertall som fortsetter. Fremskrittspartiet har foreslått å kutte en tredjedel av norsk bistand over natten, og vi ser at også Høyre gjennomfører store kutt i sin bistand. Det tror jeg blir en dårligere bistand, og det er med på å gjøre Norge og verden mindre trygge. Dette gleder jeg meg til å ha mange debatter om, og jeg vil takke Ingjerd Schie Schou for å reise viktige utviklingsdebatter her i Stortinget.

Spørsmål 15

Geir Jørgensen (R) [12:54:36]: «De to foregående jordbruksoppgjørene har ikke ført til økt selvforsyning av norske jordbruksvarer korrigert for importert for.

Hva konkret skiller statens tilbud i år fra de tidligere jordbruksoppgjørene som ikke har økt selvforsyninga, og vil årets tilbud øke selvforsyninga med minimum 2,5 prosentpoeng for å nå målet innen 2030?»

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [12:55:13]: Jeg takker for et godt spørsmål. Målet som er satt for selvforsyningsgrad, korrigert for førimport, krever tiltak både i jordbruksavtalen og utenfor. Regjeringen følger hovedstrategien fra Meld. St. 11 for 2023–2024, som fikk tilslutning av et bredt flertall her på Stortinget, hvor det står at vi ønsker å bedre og øke planteproduksjonen til mat og fôr på en måte som styrker jordbrukets konkurransekraft mot import og substitutter. Den ble behandlet her i fjor.

Vi er nå inne i et arbeid som er både viktig og langsiktig. Da regjeringen tok over i oktober 2021, startet vi dette, og nå forsterkes innsatsen ytterligere. Så langt har vi bare data for den førkorrigerte selvforsyningsgraden for 2023, for selvforsyningsgraden måles på energinivå sammenlignet med det vi spiser, og derfor spiller den norske matkornavlingen kraftig inn på hvor høy selvforsyningsgraden blir. 2023 var et svært dårlig kornår, om lag på linje med tørkesommeren 2018. Med hensyn til både avlingens størrelse og kvalitet ble det et dårlig kornår, og det ga da svært lite matkorn. Fra år til år er det variasjon, som også skyldes været.

I tiltakene vi gjennomfører, har korn en sentral posisjon fordi over halvparten av matenergien kommer fra kornprodukter. Vi vil legge til rette for mer dyrking av mathvete der det er mulig, og vi følger opp slik at man kan dyrke bygg, bl.a. på de nest beste og tredje beste områdene for kornproduksjon, fordi det er et kornslag som tåler å dyrkes flere steder i Norge. Vi må ha høyere avlinger og større hveteareal, og det har vi stimulert til i tre oppgjør, men endringene i årets oppgjør får først effekt fra neste år, siden våronna nå stort sett er over. I tillegg til dette må vi følge opp med tiltak for frukt og grønt, som vi gjør, og grøntarealet har økt. Vi fortsetter også arbeidet for mer og bedre grovfôr i Norge.

Hvis vi ser på en konkret sak som ligger utenfor jordbruksavtalen – jeg innledet med at vi må ha tiltak også utenfor den – ser vi at mulighetene for potetproduksjon har blitt bedret gjennom prosenttollen. Slik jobber vi systematisk på alle områder for å sikre konkurransekraften til norsk matproduksjon.

Geir Jørgensen (R) [12:58:18]: Jeg takker for svaret, men jeg ble ikke spesielt klokere av det. Mennesker le-

ver jo ikke av korn alene. Vedtak 560 i forbindelse med Meld. St. 10 for 2024–2025, som var enstemmig her i Stortinget, lyder:

«Stortinget ber regjeringa ha ei kraftig prioritering av Nord-Noreg i jordbruksoppgjeret 2025.»

Vi har opplevd en nedgang i antall sauer, nedgang i storfekjøttproduksjonen, på ammeku og på svin. Vi klarer ikke å se i statens tilbud til bøndene i de pågående forhandlingene – som var 1,2 mrd. kr lavere, altså under halvparten av det bøndene krevde – at regjeringen og staten der innfrir det stortingsvedtaket, som var enstemmig. Vil matproduksjonen gå opp eller ned i Nord-Norge etter dette oppgjøret?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [12:59:24]: Når det gjelder etter oppgjøret, er det viktig å si at det er jordbruket og staten sammen som vil finne fram til en eventuell løsning. Hvis vi skal svare her ut fra tilbudet – som det lyder i representanten Jørgensens hovedspørsmål – er det slik at vi ikke lever av korn alene, som representanten helt korrekt sier. Det var derfor jeg også nevnte frukt, grønt og potet. For Nord-Norge er det spesifikt foreslått helt nye tiltak. Det gjelder bl.a. på svin, som representanten nevnte, for å sørge for at det kan investeres i fornying av bygg som skal være med på å produsere svin i Nord-Norge for de neste tiårene. Det er likeledes en helt ny ordning for rekruttering av unge folk som vil starte med matproduksjon i Nord-Norge, i Troms og Finnmark, med rekrutteringskvote. Det er foreslått i dette tilbudet, nettopp ut fra tankegangen om at det er et stortingsvedtak vi skal følge opp – som representanten Jørgensen helt korrekt sier – og fordi denne regjeringen er svært opptatt av landbruk i hele landet.

Geir Jørgensen (R) [13:00:25]: I krig og krise er det helt avgjørende at vi har en desentralisert matproduksjon i hele landet. Problemet for oss her i Norge er ikke statsfinansene. Problemet er at vi har altfor mange bønder som legger ned, og at vi har altfor få som ser det likt å gå med unge krefter inn i landbruket når de ser hvor-

dan foreldrene har slitt gjennom år. Vi har altså klare vedtak her i Stortinget om hva vi vil, og hvor vi skal hen, og vi har et jordbruksoppgjør som pågår nå – jeg respekterer at statsråden ikke kan gå inn i detaljene i hva det forhandles om. Stortinget vil da få en ny rolle her framover, når vi har så klare mål, og vi ser at det er så stor misnøye ute i Landbruks-Norge og en stor forventning om at Stortinget må gripe inn. Er ikke forhandlingsinstituttet truet med et så lavt tilbud som staten har kommet med?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:01:34]: Slik det står i tilbudet, ligger Stortingets vedtak til grunn for det en til enhver tid legger på forhandlingsbordet. Det er slik det har vært i den norske forhandlingsmodellen helt siden Gerhardsen-regjeringen, da vi fikk hovedavtalen for jordbruket, som for øvrig feirer 75-årsjubileum i år.

Representanten Jørgensen har et veldig viktig poeng: Vi må få unge krefter inn i jordbruket. Derfor er det en glede for meg å kunne opplyse her på Stortinget i dag at for første gang på mange år går gjennomsnittsalderen til norske bønder ned. Det viser en vilje blant unge folk til å investere i denne viktige næringen, for Norges trygghet og beredskap. Det er nettopp de tiltakene vi ønsker å bidra med for en enda sterkere framtid, også i bl.a. Nord-Norge, når vi foreslår en rekrutteringskvote. I andre deler av landet ser vi at det er kø for å få investeringsmidler, og vi ønsker interesse i hele Norge.

Presidenten [13:02:38]: Det er ingen flere spørsmål i ordinær spørretime, og sak nr. 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [13:02:44]

Referat

Presidenten [13:02:45]: Det foreligger ikke referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.03.

